



ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΙΓΝΑΤΙΟΥ ΑΡΤΗΣ	: Χαιρετισμός του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ἀρτης κ. Ἰγνατίου . . .	σελ. 85
ΚΩΣΤΑ Δ. ΤΣΕΤΗ	: Τώρα υπάρχουν ἰδανικά (Ποίημα) . . .	» 86
ΝΙΚ. Β. ΤΩΜΑΔΑΚΗ	: Ἡ «Ἑλληνικὴ Νομαρχία» καὶ ἡ προ- παρασκευὴ τοῦ ἀγῶνος	» 87
Κ. Δ. ΜΕΡΤΖΙΟΥ	: Ἡ Ἀρτα εἰς τὰ Ἀρχεῖα τῆς Βενε- τίας 1696—1787	» 90
	Ἡπειρωτικὰ Τραγοῦδια (Δημοτικά)	» 93
ΚΩΣΤΑ ΚΡΥΣΤΑΛΛΗ	: Προπέρσινα Χριστούγεννα	» 94
ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΟΤΖΙΟΥΛΑ	: Πρωτοχρονιάτικο (Ποίημα)	» 97
Δ. ΣΑΛΑΜΑΓΚΑ	: Ἡ φλογέρα τοῦ τζομπάνη τῆς Βηθλὲμ . . .	» 98
ΓΙΩΡΓΟΥ ΡΑΓΚΟΥ	: Χριστούγεννα (Ποίημα)	» 100
ΜΑΡΙΑΣ ΑΡΚΑΔΙΟΥ	: «Τρέχουν οἱ θύμησης», «Τὰ τζάμια τὰ κλειστά», «Φῶς πολὺ» (Ποιήματα)	» 101
ΚΩΝ. ΑΘ. ΔΙΑΜΑΝΤΗ	: Ἡ Ἀρτα καὶ τὰ περίχωρα αὐτῆς κα- τὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἐπαναστάσεως . . .	» 102
ΕΥΡ. ΚΑΖΑΝΤΖΗ	: Ὁρίμασαν τὰ πορτοκάλια;	» 108
	Ἐγγράφα ἐκ τοῦ Ἀρχείου τοῦ Ὑπο- προξενείου τῆς Ρωσσίας ἐν Ἀρτῇ . . .	» 110
ΒΑΣ. ΜΑΤΟΥ	: Ταμὰρ (Ποίημα)	» 113
	ΝΕΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΟΠΟ ΜΑΣ	» 114



ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

" ΣΚΟΥΦΑΣ "

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ

Τάκης Βαφιάς

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Κώστας Τσέτης

Ἀθανάσιος Εὐταξίας

Μαρίκα Οἰκονόμου - Ἀλεξίου

Κων. Κονταξής

Χρυσ. Κοντοχρήστος

ΑΝΤΕΠΙΣΤΕΛΛΟΝΤΑ ΜΕΛΗ:

Μιχαήλ Περάνθης (Ἀθῆναι)

Δημ. Σαλαμάνγκας (Ἰωάννινα)

Γιάννης Δάλλας (Ἰωάννινα)

Γ. Οἰκονομίδης (Ἀθῆναι)

Κων. Διαμάντης (Ἀθῆναι)

Μαρία Ἀρκαδίου (Ἀθῆναι)



Γέννησις

Ξυλογραφία Νικόλα

ΣΚΥΦΛΣ

ΕΤ ΔΣ Δον

ΑΡΤΑ—ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ—1978

ΤΟΜΟΣ Β' ΤΕΥΧΟΣ 13ον

Ἐκδότης: Μουσικοφιλολογικὸς Σύλλογος Ἀρτης ὁ «Σκουφᾶς»
Διευθύνεται ὑπὸ Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς—Υπεύθυνος: Τάκης Βαφιδᾶς
Ἐτήσια συνδρομὴ δρχ. 30—Νομικῶν Προσώπων δρχ. 60—Τιμὴ τεύχους δρχ. 7

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΑΡΤΗΣ ΙΓΝΑΤΙΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΧΡΙΣΤΕΠΩΝΥΜΟΝ ΠΛΗΡΩΜΑ ΤΗΣ ΘΕΟΣΩΣΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΑΡΤΗΣ

Τέκνα ἡμῶν ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά,

Χάριτι θεῖα, ὕμνοι πάλιν καὶ ᾠδαὶ πνευματικαὶ ἀντηχοῦν τὰς ἡμέρας ταύτας ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῶν ἱερῶν τῆς Χριστιανωσύνης Ναῶν. Μὲ εὐλάβειαν βαθεῖαν πάλιν καὶ συγκίνησιν ἱερὰν καὶ μὲ χαρὰν μεγάλην ὑποδεχόμεθα καὶ προσκυνοῦμεν οἱ πανταχοῦ τῆς γῆς Χριστιανοὶ τὸν ἐκ Παρθένου τεχθέντα θεάνθρωπον Ἰησοῦν καὶ μετὰ τῶν ἀγγέλων γονυκλινεῖς συμπάλλομεν τὸν ὕμνον τῆς θείας εὐδοκίας, τὸν ὕμνον «ἐδόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία».

Καὶ ὁ ὕμνος οὗτος ἀποτελεῖ μίαν ἄνωθεν προερχομένην φωνὴν καὶ διδασκαλίαν πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα, ὅτι μακρὰν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, μακρὰν τῆς περὶ ἀγάπης καὶ δικαιοσύνης διδασκαλίας Αὐτοῦ δὲν εἶναι κατορθωτὴ ἡ εἰρήνη ἡ ἀτομικὴ, ἡ οἰκογενειακὴ καὶ ἡ τῆς ὁλότητος.

Ναί, θὰ πλανώμεθα καὶ θὰ ταλαιπωροῦμεθα οἱ ἄνθρωποι καὶ μεγίστας ἀδικίας θὰ διεπράττωμεν εἰς ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους, ἂν δὲν ἀκολουθήσωμεν, ὅπως οἱ μάγοι, τὸν ἀστέρα τὸν ὁδηγοῦντα εἰς τὸν ἐν σπηλαίῳ Τεχθέντα καὶ ἐν Φάτνῃ ἀνακλιθέντα Εἰρηνοποιὸν καὶ Σατῆρα Ἰησοῦν.

Καὶ ἀπόδειξις τούτου οὐ μόνον τὰ διαδραματιζόμενα εἰς βάρος τῶν πολυπαθῶν ἐδελφῶν ἡμῶν τῆς Κύπρου καὶ τῆς Βορείου Ἠπείρου, τοὺς ὁποίους μὲ στοργὴν ἐντέθεν παρακαλοῦμεν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀκόλουθα.

Μετὰ τινος ἡμέρας ἐὰ δεχθῶμεν τὴν ἀνατολὴν τοῦ Νέου Ἑτους. Παρὰ τὰς ἐκπληκτικὰς προόδους τῶν Ἐπιστημῶν καὶ τὰς θαυμαστάς ἐπιδόσεις εἰς τὸν τομέα τοῦ τεχνικοῦ ἐξοπλισμοῦ, ὁ νέος ἐνιαυτὸς εὕρισκει τοὺς λαοὺς διακατεχομένους ὑπὸ μεγίστης ἀνησυχίας ὡς πρὸς τὸ περιμάχητον θέμα τῆς εἰρήνης.

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀτομικὴ ἐνέργεια ἐὰν χρησιμοποιηθῇ ὑπὸ ἀφρόνων πολιτικῶν ἡγετῶν, περιφρονούντων τὴν περὶ ἀγάπης, δικαιοσύνης καὶ εἰρήνης διδασκαλίαν τοῦ Σωτῆρος, δύναται καὶ ὁλόκληρον τὸν πλανήτην ἡμῶν νὰ συγκλονίσῃ ἥ καὶ τὴν ζωὴν ἀπ' αὐτὸν νὰ ἐξαφανίσῃ.

Ἀληθῶς, πλησίον τοῦ Θεοῦ τῆς Βηθλεέμ Βρέφους θὰ εὕρωμεν οἱ ἄνθρωποι τὴν εἰρήνην καὶ τὴν χαρὰν, ὡς ὁ Ἄγγελος πρὸς τοὺς ποιμένας τῆς Βηθλεέμ, τοὺς ἀγραυλοῦντας καὶ φυλλάσσοντας φυλακὰς τῆς νυκτὸς εἶπεν: «Ἴδου εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἣτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ· ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον Σωτὴρ, ὃς ἐστὶ Χριστὸς Κύριος» (Λουκᾶ β', 10, 11).

Διὰ ταῦτα, ἐπὶ τῇ Θεῇ Ἐνανθρωπήσει καὶ τῇ ἐγγιζούσῃ εἰσόδῳ ἡ

μῶν εἰς τὸ νέον ἔτος, ὁλοψύχως εὐχόμεθα ὑπὲρ τῆς κατὰ Θεὸν ζωῆς καὶ εἰρήνης τοῦ σύμπαντος Κόσμου καὶ ἐν χαρᾷ ἀπευθύνομεν ἐγκαρδίους εὐχὰς καὶ χαιρετισμὸν ἐόρτιον πρὸς ἅπαντας, Ὑμᾶς τοὺς κατοικοῦντας ἐν τῇ ἀγιωτάτῃ Μητροπόλει Ἀρτης καὶ δεόμεθα τοῦ ἐν Σηλαίῳ Τεχθέντος, ὅπως εὐλογῇ τὸν νέον ἐνιαυτὸν τῆς χρηστότητος Αὐτοῦ καὶ εὐλογῇ πάντοτε Ὑμᾶς πάντας καὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν Ὑμῶν.

Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου εἴη μετὰ πάντων Ὑμῶν.

Ἐν τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει Ἀρτης τῇ 23ῃ Δεκεμβρίου 1958

+ Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΑΡΤΗΣ ΙΓΝΑΤΙΟΣ

ΚΩΣΤΑ Δ. ΤΖΕΤΗ

ΤΩΡΑ ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΙΔΑΝΙΚΑ

Μιά ρίζα βαθεία ἀπὸ τὰ ἰδανικά σου
κι' ἀπὸ τὸ σῶμά σου μιά χούφτα χῶμα
ἔφτασαν γιὰ νὰ βλαστήσῃ ὁ αἰῶνας μας
τὴ νέα του ἔκφραση!

Ἰδανικέ μου ἀδελφέ, πού στῶν ματιῶν σου τοὺς δρυμῶνες
ἐβασίλευαν οἱ ἀλκυονίδες ἐσπέρες
καὶ αἰχμαλώτιζες τὰ δνειρα τῶν κοριτσιῶν,
πού σὲ περιμέναν πίσω ἀπ' τὶς γρίλλιες, νὰ περάσῃς περήφανος,
ἐφέτος, πάλι σὲ θυμηθήκαμε,
γιατὶ κοπάσανε πιά οἱ θύελλες καὶ οἱ φορτοῦνες,
γιατὶ τὰ στάχυα ξεπέρασαν τὸ ἀνάστημά μας
κι' ἡ γειτονιά μας γέμισε ἀπὸ πουλιά καὶ παιδικές φωνές!

Ὅταν ὁ ἥλιος μέστωσε τὰ μπράτσα σου,
ὅταν ξανθὲς θάλασσες κυμάτιζαν στὰ μαλλιά σου,
τότε, στίς φλέβες σου κόχλαξε ὁ πόλεμος
καὶ ξεδίπλωσαν τὰ τρομερὰ λάβαρα,
τότε καθὼς βρυχήθηκαν στὴ μάχη οἱ σάλπιγγες
καὶ διασταυρώθηκαν οἱ ματωμένες λόγχεις κι' οἱ ὁμοβροντίες,
μιά ὀβίδα ἔσκαψε τὰ σπλάχνα σου
καὶ θέρισε ἀπ' τὰ χεῖλη σου τ' ἄλικο τριαντάφυλλο!..

Κι' ἡ γῆ μας πού σπάρθηκε ἀπὸ τὰ μέλη σου,
ἀσθμαίνοντας ἀπὸ σπαραγμὸ γονάτισε νὰ σὲ φιλήσῃ καὶνὰ σοῦ πῇ
πὼς τὰ κορίτσια θὰ σὲ περιμένουν πάντα πίσω ἀπ' τὶς γρίλλιες,
πὼς αὐριο θ' ἀνατείλῃ στὸν οὐρανὸ μας ὁ μεγάλος ἥλιος!

Ἀδελφέ μου, κοιμήσου στὴ γῆ μας,
πού τὴν ἔστρωσεν ὁ Ἑλληνικὸς ἄνεμος μὲ φύλλα ἀθανασίας!

Ἐμεῖς προσανατολισμένοι στὴν πορεία μας
κρατάμε σφιχτὰ τὴν ἀθρυμμάτιστη πυξίδα τῆς καρδιάς σου!

Μεγάλε μου ἀδελφέ,
τώρα ὑπάρχουν ἰδανικά γιὰ ν' ἀγωνιστοῦμε,
γιατὶ σὲ χαράξαμε φυλαχτὸ στὰ στήθη μας,
γιατὶ λαξεύσαμε τὴ μορφή σου στὸ μεγάλο βράχο τῆς πατρίδος!



ΝΙΚΟΛΑΟΥ Β. ΤΩΜΑΔΑΚΗ

Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Η "ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΟΜΑΡΧΙΑ," ΚΑΙ Η ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΤΟΥ ΑΓΩΝΟΣ

Τὸ 1939 εὐρισκόμενος εἰς τὸ Λιβόρνον τῆς Ἰταλίας, ὅπου ἐσώζετο τότε ἀκόμη τὸ συγκρότημα τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, τοῦ Σχολείου καὶ τῶν ἄλλων κτιρίων τῆς περιφήμου Κοινότητος, εὗρον ἕν ἀντίτυπον τοῦ σπανιωτάτου βιβλίου, τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται «Ἑλληνικὴ Νομαρχία». Ἐγνώριζα ὅτι μόλις δύο ἢ τρία ἀντίτυπα ἦσαν γνωστά εἰς ὅλον τὸν κόσμον καὶ ὅτι ἦτο πρόβλημα ποῖος εἶχε γράψει τὸ φλογερὸν αὐτὸ πατριωτικὸν καὶ ἐπαναστατικὸν βιβλίον. Ἀλλ' ὁ ἐπακολουθήσας δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος ἀπέστρεψε τὴν προσοχήν μου ἀπὸ τὸ εὔρημα, καὶ μόλις τὸ 1948, τῇ προτροπῇ τοῦ βιβλιοπώλου καὶ ἐκδότου κ. Ε. Βαγιονάκη, ἐπεχείρησα δευτέραν ἐκδοσὶν τοῦ σπανίου βιβλίου. Ἀργότερα ἐπεχειρήθη ἀπὸ ἄλλους καὶ τρίτη, καὶ ἐνῶ πρό δέκα ἐτῶν ἦσαν σπανιώτατοι καὶ οἱ θεαταὶ ἀκόμη τοῦ συγγράμματος, οἱ περισσότεροι δὲ τὸ ἐγνώριζον ἀπὸ τεμάχια δημοσιευθέντα ἀνθολογικῶς, σήμερον πολλαὶ χιλιάδες φιλομαθῶν καὶ ἀναγνωστῶν ἔχουν ἀπολαύσει τὸ βιβλίον. Μολονότι δὲ ἔχω προτάξει ἕνα διαφωτιστικὸν πρόλογον εἰς τὴν ἐκδοσὶν τοῦ 1948, ἐπανέρχομαι καὶ σήμερον ἐπὶ τοῦ ἰδίου θέματος.

Διότι τὸ βιβλίον αὐτὸ «Ἡ Ἑλληνικὴ Νομαρχία», ποῦ ὁ τίτλος του δὲν ἔχει καμμίαν σχέσιν μὲ καμίαν νομαρχίαν, διοικητικὴν δηλαδὴ περιφέρειαν, εἶναι δυνατόν νά ἐνδιαφέρῃ καὶ τοὺς φιλολόγους καὶ τοὺς ἱστορικούς, ὅπως καὶ τοὺς ἀπλοὺς ἀναγνώστας λογοτεχνικῶν κειμένων, πολὺ περισσότερον ἐνδιαφέρει πάντα μελετητὴν τῶν κατὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος, καὶ δὴ τὴν Ἡπειρον καὶ τοὺς Ἡπειρώτας.

Τὸν φιλόλογον καὶ τὸν μελετητὴν τῆς ἱστορίας τὸν ἐνδιαφέρει πρῶτα—πρῶτα ἄς φιλολογικοῖστορικὸν πρόβλημα. Διότι τὸ βιβλίον ἐγράφη παρὰ «Ἀνωνύμου τοῦ Ἑλληνος» καὶ ἐτυπώθη «Ἐν Ἰταλίᾳ 1806», ὅπως λέγει εἰς τὸ ἐξῶφυλλον του, εἶναι δηλονότι βιβλίον τοῦ ὁποίου δὲν γνωρίζομεν οὔτε τὸν συγγραφέα, οὔτε καὶ τὸν τόπον τῆς ἐκδόσεως. Διατὶ ἐτηρήθη αὕτῃ ἡ ἄνωνυμία; Ἐπειδὴ ὁ συγγραφεὺς ἐφοβεῖτο νά θέσῃ τὸ ὄνομά του, καθὼς καὶ ὁ τυπογράφος (ὑποκείμενος εἰς τὰς διατάξεις τῶν ἐν Ἰταλίᾳ τότε ἰσχυουσῶν αὐστριακῶν ἀρχῶν) θά ἐφοβεῖτο νά δηλώσῃ ὅτι ἐκυκλοφόρησε τέτοιο σύγγραμμα. Ἡ «Ἑλληνικὴ Νομαρχία» δηλαδὴ εἶναι ἕν βιβλίον «παράνομον», ὅπως ἐὰ ἐλέγομεν σήμερον. Παράνομον ὅμως διὰ τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς Αὐστριακοὺς τοὺς πρὸ 150 ἐτῶν, ὅχι διὰ τὴν ἰδικήν μας τὴν σημερινὴν ἀντίληψιν. Ὁ συγγραφεὺς του θά εἴχε συγγενεῖς

εις την υπόδουλον τότε 'Ελλάδα—δεκαπέντε χρόνια πρό της ἐκρήξεως της 'Ελληνικῆς 'Επαναστάσεως—καὶ ἐφοβεῖτο ὅτι οὗτοι θὰ ὑφίσταντο τὰς συνεπείας τῆς πράξεώς του. Δι' αὐτὸ ἀπέκρυψε τὸ ὄνομά του. Πρέπει ἀκόμη νὰ φαντασθῶμεν, ὅτι τὰ ἀντίτυπα τῆς «'Ελληνικῆς Νομαρχίας» ἐκυκλοφόρησαν κρυφίως εἰς τὴν 'Ανατολήν, εἰσαχθέντα μέσῳ πραγματευτῶν καὶ σπουδαστῶν ἐπιστρεφόντων ἐξ 'Ιταλίας, καὶ ὅτι ἀνεγνώσθη τοῦτο ἐπίσης κρυφίως ὑπὸ τῶν θαυμαστῶν τοῦ Ρήγα Βελεστινλή καὶ τῶν σεβομένων τὸ μαρτύριον τοῦ πρό ὀκταετίας θυσιασθέντος ὄνειροπόλου τῆς 'Ελληνικῆς 'Ελευθερίας. 'Επίσης ὅτι κρυφὰ ἐγράφη τὸ βιβλίον, ὥστε οὐδὲ οἱ ἐν Παρισίοις 'Αδαμάντιος Κοραῖς, Παναγιώτης Κοδρικᾶς καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Νικολόπουλος (διὰ ν' ἀναφέρωμεν τρεῖς διαφορετικούς ἀλλὰ χαρακτηριστικούς ἀντιπροσώπους τῶν λογίων μας) ἀνέφερον ποτὲ τὸν συγγραφέα.

Μεταγενέστεραι πληροφορίαι φέρουν ὡς συγγραφεῖς δύο κυρίως πρόσωπα: Τὸ ἓν εἶναι ἔμπορος διαμένων εἰς 'Αμστελλόδαμον τῆς 'Ολλανδίας, ὀνόματι *Σπυρίδων Σπάχος*. Τὸ ἕτερον ὁ γνωστὸς ἀγωνιστὴς καὶ κατόπιν Πρωθυπουργὸς τῆς 'Ελλάδος τοῦ 'Εθνους, ὁ *Ἰωάννης Κωλέτιης*. 'Αλλοι συμπεραίνουν ἄλλους. 'Αλλὰ κανεὶς δὲν εἶναι ἀπολύτως βέβαιος περὶ τοῦ πραγματικοῦ συγγραφέως, ὁ ὁποῖος ἐκρύβη ὑπὸ ψευδωνύμου «'Ανώνymου τοῦ 'Ελληνος». Ταιριάζει ἐν τούτοις περισσότερο εἰς τὸν *Σπυρίδων Σπάχον*, διότι ἔμπορος διαμένων εἰς τὸ ἐξωτερικόν, 'Ηπειρώτης ὅμως ζήσας εἰς 'Ιωάννινα, γνωρίσας τὸν 'Αλῆν πασᾶν καὶ τοὺς ἀγῶνας τοῦ Σουλίου, τὰ βάσανα τῶν Χριστιανῶν, εἶναι ἐκεῖνος πού ἐγραψε τὸ βιβλίον. 'Επίσης θερμὸς ὁπαδὸς καὶ θαυμαστὴς τοῦ Ρήγα, ὑμνητὴς τοῦ μαρτυρίου του, ἐμπνευσμένος ἀπὸ τὸ παράδειγμά του, γεμάτος πίστιν διὰ τὸ μέλλον τοῦ δουλεύοντος 'Εθνους καὶ διὰ τὴν ἐπικειμένην ἀπελευθέρωσίν του.

Πολὺ πρὶν ἰδρυθῇ ἡ Φιλικὴ 'Εταιρία, ὁ 'Ανώνymος 'Ελλην συλλαμβάνει τὴν ἰδέαν τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς 'Ελλάδος. Τὸ βιβλίον του ἔχει διττὸν χαρακτήρα: 'Αφ' ἑνὸς καυτηριάζει τοὺς τυράννους καὶ τοὺς συνεργαζομένους μετ' αὐτῶν. 'Εξ ἄλλου ὑποδεικνύει τὰ μέσα (παιδείαν, μόρφωσιν, τακτικὴν ἐτοιμασίαν), διὰ τῶν ὁποίων οἱ 'Ελληνες θὰ ἠδύναντο νὰ διεκδικήσουν δι' ἑαυτοὺς θέσιν μετὰ τῶν ἐλευθέρων καὶ πολιτισμένων λαῶν τῆς Εὐρώπης. Καὶ λόγῳ αὐτοῦ τοῦ διττοῦ περιεχομένου του τὸ βιβλίον εἶναι λίαν ἐνδιαφέρον διὰ τὸν μὴ εἰδικὸν ἀναγνώστην, διὰ κάθε πολίτην.

Τὶ ζητᾷ πρωτίστως ὁ 'Ανώνymος; Ἐπιβολὴν τοῦ Νόμου. Τὸν Νόμον ἀντιλαμβάνεται βεβαίως ὡς ἐλευθέραν ἐκφρασιν τῆς βουλήσεως τοῦ ἔθνους, ἐκφράσιν τὴν ὁποίαν ἐκώλυεν ἡ τυραννία τοῦ Μουσουλμάνου. Τὸ Κράτος τὸ ὁποῖον θὰ προέκυπτεν ἐλευθέρων, ἄνευ δεσποτείας, ἄνευ τυράννων, ὅπου μόνος κυρίαρχος θὰ ἦτο ὁ Νόμος; αὐτὸ εἶναι ἡ Νομαρχία! Ὁ 'Ανώνymος ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τῆς Γαλλικῆς 'Επαναστάσεως, καὶ τὸ πολίτευμα τὸ ὁποῖον ἐπιζητεῖ διὰ τὸ 'Ἔθνος του τὸ θέτει σύμφωνον πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς ἰσότητος, τῆς ἀδελφότητος καὶ τῆς δικαιοσύνης, ἀρχὰς τὰς ὁποίας ἐν τῷ μετὰ εἶχε καταπατήσει ὁ Μέγας Ναπολέων. 'Επηρεάζεται ἀκόμη ὁ 'Ανώνymος ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς, εἶναι θαυμαστὴς τῆς κλασσικῆς 'Ελληνικῆς Ἱστορίας. 'Αντιθέτως θεωρεῖ (κατὰ τὰς ἀντιλήψεις τῶν χρόνων του) τὸ Βυζάντιον ὡς παρακμὴν τοῦ Ρωμαϊκοῦ κόσμου. Διὰ τοῦτο

άδικει και την Ἐκκλησίαν, τῆς ὁποίας δὲν ἀντιλαμβάνεται τὸν εὐρὺν πολιτικὸν ρόλον. Ἄδικει ἀκόμη καὶ τὴν ἡγέτιδα τότε τάξιν τοῦ Ἔθνους, τοὺς προεστούς καὶ τὸν ἀπόδημον Ἑλληνισμόν, πρωτίστως ὅμως τὸν κλῆρον ἐναντίον τοῦ ὁποίου ἐκτοξεύει πολλὰς κατηγορίας, ἐνῶ ὀλιγίστους μόνον ἱερωμένους ἐπαινεῖ. Μεταξὺ τῶν κατακρινομένων εἶναι οἱ ἱεράρχαι Ἰωαννῶν καὶ Ἀρτης.

Ἐγραψα ἤδη, ὅτι εἶναι παράδοξον πῶς ἄνθρωπος μὲ τόσον φλογερὸν ἐνθουσιασμόν καὶ συγκίνησιν, ποτισμένος μὲ ξάκρυα καὶ πλημμυρισμένος ἀπὸ τὸ συναίσθημα, ἔθετεν ὡς βᾶσιν τῆς ἀναμορφώσεως τοῦ κόσμου τὴν ἐπικράτησιν τοῦ λογικοῦ στοιχείου! Εἰς τὴν πραγματικότητα ὁ κόσμος πρὲ πει πάντοτε νὰ ἰσορροπῇ μεταξύ συναισθήματος καὶ λογικοῦ, οὐδὲ ἀρκοῦν τεθειμένοι σπουδαῖοι νόμοι, ὅπου ἡ παιδείσις τῶν ἀνθρώπων καὶ ἡ καρδιά τῶν δὲν τοὺς ἔχουν συνήθισα νὰ ὑπακούουν εἰς τὰς διατάξεις τοῦ δικαίου. Ἐπίσης εἶναι ἀδύνατον ὁ πολιτικὸς νόμος νὰ ἐνεργήσῃ προκαταβολικῶς ὅσον ὁ ἠθικός, τὸν ὁποῖον κωδικοποιεῖ ἡ θρησκεία μὲ τὰς ἀπαγορευτικὰς τῆς διατάξεις. Ὁ Ἀνώνυμος εἶδε πολλὰς ἀτασθαλίας τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου, παρέβλεπεν τὰς ὑπηρεσίας του εἰς τὴν συντήρησιν τῆς ἐθνότητος, τοῦ φρονήματος καὶ τῆς παιδεύσεως τοῦ Ἔθνους. Παρέβλεπεν ἀκόμη τὰ μαρτύρια τὰ ὁποῖα ὑπέστη τὸ ἱερατεῖον καὶ τὴν τύχην τὴν ὁποίαν ἠῦραν Πατριάρχαι ὡς ὁ Κυρίλλος ὁ Λούκαρις καὶ Ἱεροκλήρυκες ὡς ὁ Κοσμάς ὁ Αἰτωλός, καλὸ γηγενὲς ὁ Σαμουήλ καὶ ἄλλοι.

Ἐν τούτοις, αὐτὸ τὸ ἄτακτον γλωσσικῶς, τὸ ἐκρηκτικόν, τὸ ἐπαναστατικὸν μέχρι Ἰακωβινισμοῦ βιβλίον, πόσῃ ζωὴν κλείει μέσα του, πόσῃ φιλοπατρίαν, πόσῃ Ἑλληνισμόν, πόσῃ διάθεσιν θυσίας διὰ τὸ Γένος! Αὐτὸς ποῦ τὸ ἔγραψε δὲν τὸ ἔγραψε διὰ νὰ δείξῃ σοφίαν ἢ διὰ νὰ ἀποκτήσῃ φήμην. Τὸ ἔγραψε νύχτα, κλαίων ἀπὸ ἐνθουσιασμόν καὶ ἀπελπισίαν συγχρόνως, οἰστρηλατῶμενος ἀπὸ τὸ ὄραμα ἐνὸς νέου Ἑλληνισμοῦ ἐλευθέρου, δυνατοῦ, ὑπακούοντος εἰς τοὺς Νόμους τοῦ Θεοῦ, νομοθετοῦντος κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ Δικαίου, συνεχίζοντος τὴν ἐνδοξον παράδοσιν τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Σπάρτης! Ὡς ἐκ τούτου τὸ βιβλίον αὐτό, ἢ «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΟΜΑΡΧΙΑ», δὲν εἶναι ἀπλῶς ἓν δημοσίευμα ἄξιον φιλολογικῆς περιεργείας. Εἶναι μία πράξις ἡθους καὶ δικαίου ὑπὲρ τῆς αἰωνίας Πατρίδος μας.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Β. ΤΩΜΑΔΑΚΗΣ

Τακτικὸς Καθηγητὴς τοῦ Ἀθήνησι Πανεπιστημίου





Κ. Δ. ΜΕΡΤΖΙΟΥ &.μ. Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

Η ΑΡΤΑ ΕΙΣ ΤΑ ΑΡΧΕΙΑ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΑΣ 1696-1787*

16 Ἰανουαρίου 1737. Ὁ ἔκτακτος προβλεπτής εἰς τὸν Δόγην.

«..... ἀποβαίνουν ἐνοχλητικώταται αἱ ἐκδηλώσεις τῆς τρομακτικῆς ἐπιδημίας τῆς πανώλας, ἡ ὁποία ἀπὸ τὴν Ἀρταν ἐφθασεν μέχρι τοῦ Μαργαριτίου.....»

17 Ἀπριλίου 1738: Ὁ ἴδιος πρὸς τὸν Δόγην.

«..... ἐσημειώθησαν μεγάλαι ταραχαὶ εἰς τὰ γειτονικὰ τῶν συνόρων μας Τουρκικὰ μέρη, τὰ ὁποία κρατοῦν ἐν ἐξεγέρσει τοὺς κατοίκους. Αἰτία τούτων εἶναι ὅτι οἱ ἀγάδες καὶ ἄλλοι ὀθωμανοὶ Διοικηταὶ κακοήθεις διέδωσαν ὅτι πρόκειται νὰ γίνῃ συγκέντρωσις ἀνδρῶν, οἱ ὁποιοὶ θὰ σταλοῦν κατὰ τῶν Μοσκόβων. Τοιοῦτοτρόπως οἱ διάφοροι καλούμενοι ὑπὸ τὰ ὕπλα, ἐπιζητοῦν κάθε πρόφασιν ἵνα ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ τὴν ὑποχρέωσιν καὶ ἀναμειγνύουν ὡς ὑπεύθυνα καὶ τὰ ὅπλα τῆς Ὑμετ. Γαληνότητος. Παράξενος βέβαια ἡ διάδοσις ἀλλὰ τὸ γεγονὸς εἶναι ὅτι εἰς τὴν γενικὴν αὐτὴν σύγχυσιν καὶ εἰς τὸν θόρυβον τῶν ἐνδιαφερομένων, εὗρον ἀφορμὴν νὰ ἐπιτείνουν τὴν κακοποιὸν τῶν δρᾶσιν οἱ λησταί. Ὅχι ὀλίγοι ἀριθμητικῶς καὶ ἀγόμενοι ἀπὸ τὴν ἐλπίδα λαφυραγωγίας, ἤρχισαν ἀσυστόλως τὴν κακοποιὸν τῶν δρᾶσιν καὶ ἀνυψώνουν διαφόρων εἰδῶν σημαίας. Καὶ ὅχι μόνον ἐνοχλοῦν τοὺς ὀθωμανοὺς ὑπηκόους ἀλλὰ πειράζουν καὶ τοὺς ὑπηκόους τῆς Ὑμετ. Γαληνότητος καὶ ἰδίᾳ τοὺς ἐνοικιαστὰς τῶν ἰχθυοτροφείων, κατὰ τῶν ὁποίων ἐνεργοῦν συχνὰς ἐπιδρομὰς ἀπὸ ξηρᾶς..... Μετέβην εἰς Πρέβεζαν καὶ διέταξα νὰ περιπολοῦν τακτικὰ εἰς τὸν Κόλπον τρία τρεχαντήρια καὶ μία μικρὴ Γαλέρα. Κατῶρθωσαν τὰ πλεῖστα ταῦτα νὰ ἀπελευθερώσουν διάφορες βάρκες ποὺ εἶχαν ἀρπάσει οἱ κακοποιοὶ ἀπὸ τοὺς ὑπηκόους μας..... Ἐν τῷ μεταξὺ καὶ καθ' ὃν χρόνον ἀπουσίαζεν ὁ Διοικητὴς τῆς Ἀρτης Ἀλήμπεης, ἀνώτερος Διοικητὴς Ἰωαννίνων, Ἀρτης καὶ Ξηρομέρου, ἀναχωρήσας διὰ Κων/πολιν κατόπιν τριπλῆς προσκλήσεως παρὰ τῆς Ὑψηλῆς, Πύλλης, ἐθεώρησα σκόπιμον νὰ γνωρίσω τὰ καθέκαστα εἰς τὸν τοποτηρητὴν του Πασόμπεην, διαμαρτυρηθεὶς ἐντόνως διὰ τὰς καταπιέσεις καὶ τὰς βιαιοπραγίας ποὺ ὑφίστανται οἱ ἡμέτεροι ὑπῆκoi κατὰ παράβασιν τῶν Συνθηκῶν καὶ ἐξήτησα τὴν παραδειγματικὴν τιμωρίαν τῶν ἐνόχων καὶ τὴν ἀποζημίωσιν τῶν παθόντων....»

20 Ἰουνίου 1738: Ὁ αὐτὸς ἔκτακτος προβλεπτής πρὸς τὸν Δόγην.

«... ἕνας карабоκύρης μιᾶς Ταρτάνας Δολχινιώτικης⁴⁸ ὁ ὁποῖος μετεφέρθη

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου.

⁴⁸: τὸ Δουλιτσίνο παρὰ τοὺς πόλεις τῆς Δαλματίας κατοικεῖτο ἀπὸ Τούρκους, διασήμεους πειρατὰς.

εἰς τὴν Ἄρταν, τόπον τοῦ Μεγάλου αὐθέντου, ὑπείκων εἰς τὰ ἄγρια τοῦ ἔνστικτα, ἴδια τῆς ἐθνικότητος τῶν Δολχινιωτῶν, καίτοι εὐρισκόμενος εἰς ἔδαφος τοῦ Μονάρχου του καὶ δὲν εἶχε μαζὺ παρὰ 13 ἄνδρας τοῦ πληρώματος, ἐτρομοκράτησεν δλόκληρον τὴν πόλιν. Ἐκδικούμενος τὸ γεγονός ὅτι—ὡς ὁ ἴδιος ὑπέθετεν—εἰχον δώσει ἄσυλον εἰς ἓνα νεαρόν Μιλανέζον, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀρπάσει εἰς τὴν Ζάραν καὶ τὸν εἶχεν ὡς σκλάβον καὶ τὸ ἄσυλον τὸ εἶχε παραχωρήσει ὁ Πρόξενος τοῦ Χριστιανικωτάτου Βασιλέως κ. Ντιουμπροκά, μάλιστα ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν Ἄρταν, ἐπετέθη κατὰ τοῦ Γαλλικοῦ Προξενείου καὶ ἀπήγαγεν αἰχμαλῶτον τὸν Γραφέα. Ἀλλὰ μὴ ἄρκεσθεις εἰς τοῦτο ἀπειραράθη διὰ τῆς βίας τῶν ὅπλων νὰ φονεύσῃ καὶ αὐτὸν τὸν Πρόξενον. Ὁ Πρόξενος διαφυγὼν τὸν κίνδυνον προσέτρεξεν εἰς τὸν Καδῆν τῶν Τούρκων, ὁ ὁ τοῖος ἵνα φανῇ εὐάρεστος εἰς τὸν πρόξενον, συνεκέντρωσεν πολλὴν λαὸν καὶ ἔλαβεν τὴν ἀπόφασιν νὰ βάλλῃ φωτιά εἰς τὰ σπίτια ὅπου κατοικοῦσαν οἱ Δολχινιώτες. Πρὸ τοιαύτης ἐξεγέρσεως ἠναγκάσθησαν νὰ διαφύγουν, ἀφίσαντες ἐλεύθερον καὶ τὸν Γραφέα τοῦ Προξενείου. Ἐνῶ οἱ Δολχινιώτες ἐπῆγαιναν πρὸς τὸ πλοῖόν των, συνήντησαν καθ' ὁδὸν δύο ἑβραίους καὶ τρεῖς Ἕλληνας, οἱ ὁποῖοι ἦσαν τῆς αὐλῆς τοῦ Διοικητοῦ, τοὺς ἐκακομεταχειρίσθησαν καὶ τέλος τοὺς ὠδήγησαν αἰχμαλώτους ἐπὶ τοῦ πλοίου καὶ ὁμέσως ἀπέπλευσαν, χωρὶς νὰ χάσουν καιρόν.

Μὲ δύο εἰδικοὺς ἀπεσταλμένους ἔλαβον γνῶσιν τῶν ἐπεισοδίων καὶ παρὰ τοῦ Διοικητοῦ Ἀλήμπει καὶ παρὰ τοῦ Προξένου τῆς Γαλλίας.

Μοῦ ἔγραψε συγχρόνως ἐκθέτων τὰ συμβάντα καὶ ὁ ἐκκὶ Ὑποπρόξενος τῆς Ὑμετ. Γαληνότητος, ὅλοι μὲ παρακαλοῦν νὰ ἐμποδίσω τὴν ἔξοδον ἐκ τοῦ Κόλπου τῆς Δολχινιώτικης Ταρτάνας.

Ὁ Διοικητὴς Ἀλήμπει, πρὸς μεγαλυτέραν ἀπόδειξιν μοῦ ἔστειλε καὶ ἓν Τουργικὸν Ἰλζάμ, διὰ τοῦ ὁποίου παρεκάλει τὰ ὅπλα τῆς Ὑμετ. Γαληνότητος νὰ τιμωρήσουν τὴν αὐθάδειαν τῶν Δολχινιωτῶν, τοὺς ὁποίους παρυσίαζεν ὡς Κουρσάρους καὶ ἀποστάτας.

Μόλις ἔλαβα τὰς εἰδοποιήσεις, σκεπτόμενος νὰ φανῶ εὐάρεστος εἰς τὸν Τουργικὸν Διοικητὴν καὶ εἰς τὸν Πρόξενον φίλον Πρίγκηπος, εἰς μίαν ὑπόθεσιν τόσον δικαίαν, διεβίβασα τὰς καταλλήλους διαταγὰς εἰς τὴν Βόνιτσαν καὶ εἰς τὰ περιπολοῦντα σκάφη ἐν τῷ Κόλπῳ. Καὶ πράγματι ἡ μικρὰ Γαλέρα ὑπὸ Διοικητὴν τὸν Ταγματάρχην Βούρνοβιτς κατώρθωσε νὰ στυματήσῃ τὴν Ταρτάναν τῶν Δολχινιωτῶν, παρ' ὅλην τὴν ἀντίστασιν πρὸς σιγὴν καὶ ἡθελήσαν πρὸς στιγμὴν νὰ ἀντιτάξουν καὶ οὕτως ἀπληλευθερώθησαν οἱ αἰχμαλῶται, «ἡ δὲ Ταρτάνα ἐξηκολούθησε τὸν πλοῦν χωρὶς ἄλλα ἐπείσοδια.....»

5 Ἰουλίου 1738: Ὁ ἴδιος πρὸς τὸν Δόγην.

«.... Ὁ Ἀλήμπει Πασά Ζαδὲ: ὁ ὁποῖος εἶχε μεταβῇ εἰς Κων/πολιν, τώρα ἐπέστρεψεν ἀλλὰ μόνον ὡς Διοικητὴς τῶν Γιαννίνων καὶ τῆς Ἄρτης καὶ ὅχι πλέον τοῦ Ξηρομέρου, οὗτος κατώρθωσε διὰ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ὁρματωλοῦ Σουλεμὰν νὰ ἐπι

τύχη τὴν ἐκδίκησιν τὴν ὁποίαν ἀπὸ καιροῦ εἶχε κατὰ νοῦν νὰ πραγματοποιήσῃ ἤτοι τὴν ἐξόντωσιν τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν λησιῶν Τζουβάρρα, τοῦ ὁποίου τὰ κακουργήματα ἐπληθύνοντο ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν. Πράγματι εἰς μίαν συμπλοκὴν ὁ Τζουβάρρας ἀρχιληστής καὶ μερικοὶ ἐκ τῶν συντρόφων του ἐφονεύθησαν. Πλὴν ἡ ἐξαφάνισις τοῦ Τζουβάρρα δὲν ἔφερε τὴν ἡσυχίαν εἰς τὴν ὑπαιθρον, διότι ἀνεφάνησαν καὶ ἄλλοι κακοποιοὶ οἱ ὁποῖοι ἐνοχλοῦν καὶ τοὺς ὑπηκόους τοῦ Μεγάλου Αὐθέντου καὶ τὴν ὀλίγην ἔκτασιν τῆς ἀκροθάλασσας ποὺ εἶναι ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν μας, ὅπου σημειώνονται συχνὰ συμπλοκαὶ μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν Τούρκων»

29 Μαΐου 1739: Ὁ ἑκτακτος προβλεπτής Πομπέο Ρότα γράφει εἰς τὸν Δόγην: «..... ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἀναφέρω εἰς τὰς Ὑμετ' Ἐξοχότητας τὰ συμβάντα ποὺ ἐπὶ κολούθησαν τὸν θάνατον τοῦ Ἀλῆ μτέη ποὺ ἦτο Διοικητὴς στὰ Γιάννινα. Δύο φατρίαι διαδηλώνουν θορυβωδῶς καὶ εἰς τὰ Γιάννινα καὶ στὴν Ἄρταν. Οἱ μὲν θέλουν νὰ γίνῃ Πασᾶς ὁ Υἱὸς τοῦ ἀποθανόντος, οἱ δὲ ἄλλοι προτιμοῦν τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ἀλῆ, Μιχμέτ Μπέην»

15 Σεπτεμβρίου 1739: Ὁ νέος προβλεπτής Ιωάννης Μανολέσσο γράφει: «..... Ἐπιθυμῶν νὰ εἶμαι εἰς καλὰς σχέσεις μὲ τοὺς γείτονας ὀθωμανοὺς Διοικητὰς διέταξα τὴν ἀπέλασιν πασῶν τῶν οἰκογενειῶν Τούρκων ὑπηκόων, οἱ ὁποῖοι κατέφυγον εἰς τὴν Πρέβεζαν. Καὶ εἶναι αὗται ἐν ὄλῳ 13. Καὶ τὸ μέτρον τῆς ἀπελάσεως ἐλήφθη καὶ δι' ἓνα ἄλλον λόγον, διότι ἐνεφανίσθησαν παρὰ τὰ σύνορα, οἱ κακοποιοὶ Σταθιάς καὶ Τσεκούρας μὲ πολυαριθμούς ὁπαδοὺς..... Ἐκτὸς τῶν δύο αὐτῶν ἀρχιληστῶν καὶ ἓνας ἄλλος πλέον αὐθάδης καὶ ἀποφασιστικὸς εὗρίσκετο εἰς τὰ μέρη τοῦ Λούρου ὀνόματι Ἀνάστος Τζουβάρρας. Οὗτος ἐπιτυχῶν τὴν συγγνώμην παρὰ τοῦ Τούρκου Διοικητοῦ Ἄρτης, διωρίσθη παρ' αὐτοῦ καὶ τῶν προκρίτων τῆς πόλεως ὡς ἀρματωλὸς δηλαδὴ φύλαξ τῶν δρόμων τῆς περιοχῆς ἐκείνης, ἵνα μὲ τὸν τρόπον τοῦτον ἐγκαταλείψῃ τὴν παλαιὰν του κακοποιὸν δρᾶσιν Ἀναλαμβάνων τὴν θέσιν, ὅχι μόνον ἡξίωσεν νὰ τὸν ἀναγνωρίσωμεν ὡς ἀρματωλὸν τῶν πέραν τῶν συνόρων τῆς Πρεβέζης μερῶν, ἀλλὰ παρέλαβε καὶ ὡς σύντροφον κάποιον Δημήτρη τῆς Ἀντιώννας, κονιάδον του, ποὺ ἦτο ἓνας ἀπὸ τοὺς 13 ποὺ ἀπηλάθησαν ἐκ Πρεβέζης Τῷ κατέστησα γνωστὸν ὅτι χωρὶς τὰ ἀναγκαῖα συστατικὰ γράμματα τοῦ Διοικητοῦ τῆς Ἄρτης, δὲν ἡδυνάμην νὰ τὸν ἀναγνωρίσω, ὁμοίως καὶ τὸν κονιάδον του, χωρὶς θετικὸν χοτζέτι τοῦ αὐτοῦ Διοικητοῦ.

Ἐνῶ ἀνέμενον νὰ μοὺ παρουσιάσῃ τὰ ζητηθέντα χιριτιά, ἐπληροφορήθην, ἀπὸ τὸν προβλεπτὴν Πρεβέζης, ὅτι ὁ ῥηθείς Τζουβάρρας ἐσκόπευε μὲ τὴν ἄδειαν τοῦ Διοικητοῦ καὶ προκρίτων τῆς Ἄρτης, νὰ σχηματίσῃ ἓνα νέο χωριὸ ἐντὸς τῆς περιοχῆς τῆς Ἀρχαίας Νικοπόλεως καὶ ἐπεζήτει νὰ προσελκύσῃ διὰ προσκλήσεων καὶ γενναιοδωρῶν παραχωρήσεων, νέους κατοίκους ἀπὸ τὴν Πρέβεζαν Ἀποταθεὶς βραδύτερον εἰς τὸν Βοεβόδαν Ἄρτης εἰς ὃν ἀνέφερα τὰ ὑπὸ τοῦ Τζουβάρρα λεχθέντα ὅτι διωρίσθη ἐλισήμως ὡς ἀρματωλός, ἔλαβα τὴν ἀπάντησιν ὅτι πράγματι οὗτος ἐξελέγη εἰς τὴν θέσιν ταύτην καὶ ἔπρεπε νὰ τὸν ἀναγνωρίσω ὡς τοιοῦτον...»

Ἰδοὺ τώρα ἓνα γράμμα τοῦ Βοεβόδα:

Ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ. Ἀπὸ τὸν ἔνδοξον Μεχμέτ Ἀγῶν Βοεβόδαν τῆς Ἀρ-
της εἰς τὸν διακεκριμένον καὶ ἀφοσιωμένον φίλον μου κύριον Ζουὰν Μανολέσσο,
ἐκτακτον προβλεπτήν Ἀγίας Μαύρας καὶ Διοικητὴν τῶν δύο Φρουρίων Πρεβέ-
ζης καὶ Βονίτσης, στέλλω φιλικὸν χαιρετισμόν.

Τὸ γράμμα Σας τὸ ἀγαπητὸν τῆς Θης Ἰουνίου (π.ῆ.) τὸ ἔλαβα καὶ περὶ ἐχά-
ρην μανθάνων τὴν αἰσίαν ἀφιξίν σας αὐτοῦ εἰς τὴν Ἀγίαν Μαύραν καὶ εἶθε ὁ Θε-
ὸς νὰ σᾶς χαρίξῃ καλὴν ὑγείαν ἵνα περάσῃτε ἐντίμως εἰς τὸ ὑψηλὸν αὐτὸ ἀξίωμα,
ὅπως διατάσσει ὁ πρίγκηπας καὶ ἡμεῖς ζωηρῶς ἐπιθυμοῦμεν ὥς καλοὶ φίλοι καὶ
γείτονες διότι καὶ ἡμεῖς θέλομεν νὰ ὑπάρχῃ μεταξὺ μας καλὴ ἀρμονία, ὅπως εἶχαμε
καὶ μὲ τοὺς προηγουμένους προβλεπτὰς καὶ ἰδίᾳ μὲ τὴν φιλικὴν συνάντησιν ποὺ
εἶχαμε τὶς περασμένους αὐτοῦ εἰς τὴν Ἀγίαν Μαύραν μὲ τὸν ἐξοχώτατον Γηριμάνι
Γενικὸν Προβλεπτήν. Ἔτσι ἐλπίζομεν εἰς τὴν καλὴν καὶ πιστὴν φιλίαν, ποὺ ὑ-
πάρχει μεταξὺ τῶν δύο ἀνωτέρων μας καὶ εἰς κάθε τι ποὺ θὰ λάβῃτε ἀνάγκην
καὶ θὰ ζητήσῃτε τὴν βοήθειά μου, θὰ μὲ γνωρίσῃτε ἄξιον καὶ πρόθυμον, καθὼς
εἶμαι βέβαιος ὅτι καὶ ἀπὸ μέρους σας δὲν θὰ λείψῃτε εἰς ὅ,τι δήποτε ἤθελα σᾶς
χρευσθῇ».

Ταῦτα καὶ Σᾶς εἶχομαι ἀπὸ τὸν θεὸν κάθε ποθητὴν εὐτυχίαν.

Ἄρτα 6/17 Ἰουνίου 1739

(Σημ. — Ἐπειδὴ ἀπεχώρησεν ὁ Ἐκτακτος Προβλεπτὴς Πομπέο Ρότα τέλει Μαΐου 1739 καὶ
διωρίσθη νέος ὁ Ζουὰν Μανολέσσο, οὗτος, ἅμα ἀνέλαβε τὸ ἀξίωμα, εἰδοποιήσας ἐ-
πιστολῇ τὸν Βοεβόδαν Ἄρτης καὶ ἔλαβε παρὰ τοῦ ἰδίου τὴν ἀπάντησιν, τὴν ὁποίαν
παρεθέσαμεν ἀνωτέρω).



ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Δὲν εἶναι κρίμα κι ἄδικο, δὲν εἶναι κι ἁμαρτία
νὰν' ἡ Βασίλῳ σ' ἐρημιά, σὲ κλέφτικα λημέρια,
νὰ στρώνει πεῦκα στρώματα κι' ὀξὺ προσκεφαλάρια;
Κι' ὕστερ' ἀπ' τὰ μεσάνυχτα στὶς τέσσερες ἡ ὥρα.
ὁ Θύμιος Τάκης φώνηξε κι' ὁ Θύμιος Τάκης λέει:
— «Σήκω, Βασίλῳ μ', ἔφεξε, σήκω καὶ πῆρ: γιόμα,
σήκω νὰ πάρεις τὸν καφέ, νὰ δρέξεις παξιμάδι,
καὶ ξαγορὰ μᾶς ἔφατε στὶς μοῦλες φορτωμένη.

Βλαχοῦλαν ἐροδόλαγεν ἀπὸ ψηλὴ ραχοῦλα
μὲ τὴ ροκούλα γνέθοντας καὶ τὸ μαλλὶ στριμμένο.
Κι ὁ Βλάχος τὴν καρτέραγε σὲ μιὰ στενὴ στρατούλα,
μὲ τὴ φλογέρα παίζοντας, τσιγγέλι τὸ μουστάκι.
— «Βλάχα μ', ποὺ πᾶς ἀπὸ δῶ πᾶ;»
— «Πᾶω φωμὶ γιὰ τὰ σκυλιά, τσαρσύχια τοῦ Τσοπάνου».
— «Βλάχα μ', γιὰ δός μου τὸ φιλί, τὰ δυό σου μαῦρα μάτια».
— «Τὸ πῶς νὰ σ' δώσω τὸ φιλί, τὰ δυό μου μαῦρα μάτια,
ποὺ μ' ἔχει ἡ μάνα μ' ἀκριδῇ;...»

(ΔΗΜΟΤΙΚΑ)



† ΚΩΣΤΑ ΚΡΥΣΤΑΛΛΗ

ΠΡΟΠΕΡΣΙΝΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ (ΦΙΛΙΚΗ ΓΡΑΦΗ ΑΠΟ ΤΑ ΓΙΑΝΝΕΝΑ)

«Νυχτών' ἡ παραμονή, ἀγαπημένε μου. "Ἄλλους καιροὺς—θυμᾶσαι, τὰ στενά καὶ τὰ σταυροδρόμια μας ἐγὶόμιζαν κόσμο ἀπὸ 'δὼ ἀπὸ τὴν πόλη καὶ ἀπὸ τὰ χωριὰ ἔξω. 'Ἡ Καλούτσα-ση σήμερα, ἡ Λούτσα, οἱ Κάμαρες, τὸ Κουρμανιό, ἡ Σκάλα, τὸ Σταυροπάζαρο, ὁ Πλάτανος, τὰ Γάλατα, ὅλα εἶν' ἔρμα κι' ἄλλα σήμερα. Τὰ γυναικόπαιδα μοναχὰ τῆς φτωχολογιάς σωριασμένα στριμώνονται στὰ παραπόρτια τῶν Ἑλεῶν. Καρτεροῦν τὸ μικρό, τὸ χριστουγεννιάτικο μοῖρασμα. Κι' ἡ βροχὴ ποὺ ἀπ' τὴν αὐγὴ ἀσταμάτητη πέφτει μὲ τὸ δρυμόνι, δέρνει τ' ἀσκέπαστα τὰ κεφάλια τους, κι' ἀπὸ τὰ τρυπημένα τους ροῦχα χώνεται ὡς μέσα στὰ ζάρκα κορμιά τους καὶ τὰ καταποντιάζει. Τὰ δύστυχα!.. 'Αραδαριά στὸ παζάρι οἱ ἀργαστηριαεοὶ κάθονται μὲ σταυρωμένα τὰ χέρια, χωρὶς δουλιὰ, κι' ἄλλοι μὲ σκεφτὰ τὰ κεφάλια, λὲς κι' ἀκαρτεροῦν βοήθεια ἀπὸ τὸν οὐρανό. Μὰ ὁ οὐρανὸς ρίχνει τὴ συγκρατούμενη βροχὴ τοῦ σκεπασμένος πέρα ὡς πέρ' ἀπὸ σύγνεφα. Ἐπελάγωσαν οἱ δρόμοι μας ὅλοι, μούσκεψαν οἱ τοῖχοι καὶ οἱ σκεπὲς τῶν σπιτιῶν. Νοτίζουν ὅλα τὰ πράγματά μας. Καὶ μιὰ μεγάλη ὑγρασία, ποὺ περνάει τὴ σάρκα μας ὡς τὸ κόκκαλο, μᾶς ἐζάρωσε ὅλο τελα. Τὰ βουνὰ πέρα εἶναι τυλιγμένα σὲ μπόρα καὶ δὲν φαίνονται. Ἐρεχ' ἐδῶ καὶ χιονίζει ἐκεῖ.

"Ἐχει περάσει ἀπὸ δυὸ ὥρες τὸ δειλινὸ καὶ σήμαντρο κανένα δὲν ἐδιαλάλησε τὴν ἀγιότη τῆς αὐριανῆς

ἡμέρας, κι' οἱ παπάδες δὲν ἔψαλαν τὸν ἑσπερινὸ σήμερα. Οἱ ἐκκλησιῆς εἶναι κλειστὲς. Βουβὰ τὰ σήμαντρα, βουβοὶ καὶ οἱ παπάδες. Οἱ αὐλὲς καὶ τὰ κατώφλια ἐχορτάριασαν, Οἱ ἀράχνες κλώθουν τὰ ὑφάδια τους καὶ διάζονται στὲς πόρτες καὶ στὰ παραθύρια. Μέσα σκουριάζουν ἄπλυτα τὰ πολύφωτα κι' οἱ κηροστάτες, μυχλιάζουν οἱ εἰκόνες, ἰδρώνουν νοτιά οἱ τοῖχοι κι' οἱ μεσατοὶ οἱ στύλοι, παγώνει τὸ λάδι στὰ σβυστὰ ἀσημοκάντυλα καὶ τὰ δυσκοπότηρα μένουν δίχως μεταλαβιά ἀπάνου στὴν Προσκομιδὴ καὶ στὴν "Αγία Τράπεζα.

Ξαίρεις τὸ μοιρολόι τῆς Πόλης, ὅταν τὴν ἔπαιρνε ὁ Τοῦρκος. Σ' ἄκουσα πολλὰς φορὲς νὰ τὸ λὲς ὅξω ποὺ βγαίνουνε τῆς ἡλιοφανιῆς κι' ἔβλεπα νὰ νοτίζουν ἀπὸ δάκρυα τὰ ματόβυλλά σου ὄντας ἔλεες καὶ ξανάλεες μὲ θλιβερό σκοπὸ τὸ πικρὸ γύρισμά του:

«Κλάψτε μωρέ, καυμένοι χριστιανοί».

Ἦρθε καιρὸς τώρα ὅπου τὸ μοιρολόι καὶ τ' ἀτόφωνο τοῦτο τὸ λέμε καὶ τὸ ξαναλέμε ἐδῶ οἱ χριστιανοὶ ὅλοι. Τὸ λέμε καὶ κλαίμε ὅλοι μὲ πυρωμένα δάκρυα.

Μὲ τὸν ἐρχομὸ τῆς νύχτας ἡ βροχὴ κάπως ἔέκοψε. Μὰ ὁ οὐρανὸς εἶνε πάντα κρυμμένος στὰ σύγνεφα, λὲς καὶ θρηνάει κι' αὐτὸς τὰ μαυρισμένα μας Χριστούγεννα.

"Ὅσο σφίγγει τὸ σκοτάδι, τόσο ἀπλώνεται ἡ ἐρημιὰ στὴν πόλιν μας. Ὡς πῶρτακεν ὥρα ὅπου τὰ Γιάννινα ὁμοιάζαν κοιμητήρι, κι' ἄς εἴμασταν

ζωντιανοί όλοι στά σπίτια μας, κι' ας εἶμα·
 σταν ζύπνιοι όλοι. Νεκρίλα μωρὲ ἀδερφέ,
 νεκρίλα ἀπέραντη ἢ νυχτιά τούτη.
 "Όξω στά καλντερίμια βροντοῦσαν ἀ-
 κόμα κάπου—κάπου οἱ σταλαματιές
 κι' οἱ κἀναλες τῶν κεραμιδιῶν καὶ
 συχναπόκοβαν τὴν ἔρημιὰ καὶ τὴν σι-
 γαλιά τὰ πατήματα τοῦ παζάρμπαση
 καὶ τοῦ καρακολιοῦ.

Εἶχαν σκολάσ' οἱ νοικοκυρὲς τὰ
 πλυσίματα καὶ τ' ἀσπρίσματα τῶν
 σπιτιῶν τους καὶ ἔλαμπαν τοῦτ' ἀπὸ
 τὴν παστράδα καὶ τὸ νοικοκυριό. 'Ε-
 φώτιζε τὴν ἀνατολικὴ γωνιά τῆς σπι-
 τομάνας ἢ ἀναμμένη καντήλα τῶν εἰ
 κονισμάτων. "Ἐκαιγε στὴν ἐστία ἢ φω-
 τιά ἢ Χριστουγεννιάτικη καμωμένη
 ἀπὸ τὰ τετραπάνωτα σύδαιλα κι' ἐξέ-
 στανε τὸ σπίτι ὅλο. Εἶχαναν γευτῇ
 τὸν ἀπλὸ σαρακοστιανὸ δεῖπνο μας
 καὶ συμμαζωγμένοι γύρα τῆς ὀλοι,
 ἀπὸ τὰ παιδιὰ ὡς τοὺς γέρους, ἔκαρ-
 τερούσαμεν τὰ Χριστοῦγεννα. Τοῦ
 κάκου ἀγρυπνούσαμεν.

Χριστὸς δὲν ἐγεννιόνταν γιὰ ἐμᾶς
 τὴν νύχτα τούτη. Κι' ἂν γεννιῶνταν,
 ποὺς θὰ νὰ μᾶς τὸ φανέρωνε; Στὸν
 συγνεφιασμένον μας οὐρανὸ δὲν θὰ νᾶ-
 τουν βουλευτὸ νὰ δοῦμε ποτὲ τ' ἀστέ-
 ρι ποῦ τὸδεῖξε μιά φορὰ στοὺς μάγους.

Τὰ σήμαντρα δὲν θὰ μᾶς τὸ δια-
 λαλοῦσαν κι' οἱ κράχτες δὲν θὰ μᾶς
 τὸ φώναζαν. Οἱ ἐκκλησιῆς μας ἦταν
 κλειστὲς καὶ στά εἰκονίσματα τῶν σπι-
 τιῶν μας ἐτοιμαζόμασταν γιὰ νὰ ποῦ-
 με τὴν δέησί μας.

«Κλάψτε, μωρὲ καϋμένοι Χριστι-
 νοί!». "Ἐχουν περάσει τὰ μεσάνυχτα.
 'Η ἴδια νεκρίλα στὴν πόλη μας. 'Η ἴ-
 δια κουβέντα στά σπίτια, γιὰ τὸ κλεί-
 σιμο τῶν ἐκκλησιῶν. Καὶ λέγουν ἀνά-
 μεσα πῶς κάπου κρυφουσινάζονται
 καὶ κρυφουσινάζονται γιὰ ταραχὲς
 τὴν αὐγὴ. Τὰ μικρὰ τὰ παιδιὰ ξεδει-
 λιασμέν' ἀπὸ τὴ φωτιά κι' ἀποσταμέν'
 ἀπὸ τὰ παιχνίδια ἀποκοιμιόνταν ἕνα
 —ἕνα στά γόνατα τῶν γονιῶν τους,

ἐκεῖ παραστιάς.

"Ἦρθεν ἡ ὥρα τοῦ ὁρθοῦ. 'Εβου-
 βαθήκαμαν μονοκοπανιάς ὅλοι. Λόγος
 δὲν ἔσκαε τότε στά χεῖλια μας. 'Εμεί-
 ναμε ἀσάλευτοι κι' ἀκαρτερούσαμε μὴ
 πῶς ἀκούσωμε σήμαντρο πουθενά ἢ
 κράχτην. Ξαίρεις τί ὥρα γιομάτη μυ-
 στήριο ἱερὸ καὶ θρησκευτικὸ γήτεμα
 εἶν' τούτη πού ἀκαρτερᾷς ἀγρυπνος
 τόση νυχτιά νάκούσης νᾶρχεται ὁ
 κράχτης στὴ γειτονιά σου, χτυπώντας
 παντοῦ στὲς αὐλόπορτες τὸ βροντερό
 ἐκεῖνο μπάμ—μπάμ—μπάμ! μὲ τὸ ξύ-
 λινο τὸ τσοκάνι του. Πετιέσαι τότες
 ὀξω στὴν κρεββάτα σου ἢ στὸ παρα-
 θύρι κι' ἀκούς νὰ τρικυμίζουν τὸν ἀγέ-
 ρα καὶ τὰ σκοτάδια οἱ γλυκύτατοι καὶ
 μαγικοί ἦχοι τοῦ σημαντριοῦ, ποιοὶ
 μακρυνοὶ καὶ ποιοὶ κοντινοὶ. Καὶ βλέ-
 πεις τότε ν' ἀνοίγουν πόρτες καὶ νὰ
 γιομᾶζουν οἱ δρόμοι ἀπὸ κόσμον, ὅ-
 που πηγαίνουν ν' ἀκούσουν στὴν ἐκ-
 κλησιά τὰ Χριστοῦγεννα.

Συνηθισμένος ἀπ' αὐτά, σάν ἐκαρ-
 τέρεσα βουβὸς τόσην ὥρα καὶ δὲν ἀ-
 κουρμάστηκα πουθενά κράχτην ἀπε-
 τάχτηκα στὴν κρεββάτα. Πίσσα τὸ
 σκοτάδι ὀξω καὶ τὸ κρὺο φαρμακερό.
 Στηλώνω τ' αὐτὶ κι' ἀκαρτερῶ κι' ἐκεῖ
 ὀλόρθος ὡσάν μαρμαρωμένος. Δὲν ἄ-
 κουσα τίποτε, ὁ μαῦρος. "Ὡς ποῦ μ' ἀ-
 νάγκασαν οἱ φωνὲς τῆς μαννούλας
 μου νὰ μῶ μέσα νὰ μὴν παγῶσω.

—"Ἐμα μέσα, μοῦ λέει, παιδί μου,
 νὰ μὴν παγώσης αὐτοῦ, καὶ Χριστοῦ-
 γεννα δὲν ἔρχονται γιὰ ἐμᾶς φέτο.

Κι' ἐγὼ μπαίνοντας στὸν ὄντᾶ ἐ-
 μουρμούρεσα θλιβερά:

—Κλάψτε μωρὲ καϋμένοι Χριστι-
 νοί!. Κι' ἔνιωσα νὰ νοτίζη δάκρυ
 τὰ ματόφυλλά μου.

'Εξημέρωσεν. 'Η δέηση ἔγινε μπρο-
 στά στά 'κονίσματα τῶν σπιτιῶν
 μας. 'Εγὼ ἔβαλα τὸ «'Η Γεννησίς σου
 Χριστέ».

Κι' ἀνάρια - ἀνάρια ἐβγαίναμε ἀπὸ
 τὰ σπίτια νὰ μάθουμε κᾶνα καινούρ-

γιο χαμπέρι. Κανέννας δέν ἤξαιρε τίποτε. "Ολων οἱ ὄψεις ξαγρυπνισμένες καί κατσουφιασμένες ἀπὸ τὴν θλίψι ἔμοιαζαν τὸ μισοσυγνεφιασμένον κι' ἀγέλαστον οὐρανὸ μας.

Τρέχουμε στὴ Μητρόπολι. Κι' ἐκεῖ τίποτε δέν ἤξαιρουν.

Ἄδελφότης ὁρμηνεύ' ἡσυχία κι' ὑπομονή. Ἡ ὑπομονὴ ἦταν μεγάλη μέσ' στὴν καρδιά μας μὰ ἡ ἡσυχία ποὺ καταΐσκιασε σὰν θεῖο χέρι ὡς τώρα τὰ γαληνεμένα μας στήθεια ἄρχισε νὰ τραβιέται ἀπάνου καί ν' ἀφανίζεται σὰν τὴν ἀντάρα τῆς λίμνης μας τὴν πρωϊνὴ κι' ὁ βοριάς τῆς στέρησης τῆς ἐκκλησιᾶς ἄρχισε ν' ἀναταράζει τὰ βάθητά μας.

—Πῶς θὰ περάσουμε χωρὶς ἐκκλησία τέτοιες μέρες;

—Αὐτὸς ὁ λόγος ἐπέταε στὰ στόματα ὄλων κι' αὐτὸς ὁ λόγος ἀναφτε μέσα στὰ σπλάχνα μας. Οἱ Τοῦρκοι εἶχαν γίν' ἀφαντοὶ τὴν αὐγὴ τούτη. Ἐφοβήθηκαν ἀπὸ ταραχές. Γιατί κι' ὅλοι μας δέν ἐκαρτερούσαμεν παρὰ ταραχές.

—Τὰ χωριά δὲ θὰ λὰ τὸ νταγιατήσουν.

"Ελεγαν ἄλλοι.

—Ἐκκλησιὰ πουθενὰ δὲ θὰ λ' ἀνοίξη μὲ τὸ στανιό, ἂν εἴμεστε χριστιανοὶ κι' ἂν ἔχουμε Πατριάρχην.

—Τὰ χωριά ἀρματωμένα θαρβοῦν μέσα στὰ Γιάννινα νὰ φοβερρίζουν.

—Ἀπὸ τὴν πόλιν θὰ λ' ἀρχινήσει ὁ χαλασμός, ἂν θὰ λ' ἀρχινήση.

Τέτιες κουβέντες ἐλέγονταν ὡς ποὺ σίμωσε τὸ γιόμα. Κι' ὅλοι μας δέν καρτερούσαμε πλιά τώρα παρὰ χαλασμό.

Ἐπεινάσαμεν κι' ἀλειτούργητοι οἱ μαῦροι ἐστρώσαμεν τὸ γιόμα νὰ φάμε. Ἄλλους καιροὺς ἐπασχάζαμεν κι' ἐμεῖς νύχτα, σὰν ἐγυρνούσαμεν ἀπὸ τὴν ἐκκλησιὰ τὸ πρωῒ. Φέτο, ὅ-

που δέν εἶδαμαν ἐκκλησιὰ οὔτε γιὰ φαῖ μᾶς πῆγαινε ὁ νοῦς, ἀκαρτερώντας τὴν νύχτ' ἀπ' ὥρα σ' ὥρα τὸν σήμαντρο καί τὸν κράχτη. Κι' ἀπὸ τὴν ἀγρύπνια αὐτὴ μᾶς ἐγένονταν ἀγέλουρας τὸ φαῖ μέσα καί κάθε χαψιά ξεπεφτε σὰν μολύβι βαριά στὸ στομάχι μας.

"Εξαφνα μέσ' στὸ φαῖ ἀπάνου, ἔν ἀπέραντο καί δυνατὸ σημανταριὸ ἀνατάραξε ὅλην τὴν πόλιν μας.

—Κάτι κακὸ θ' ἄρχεψε, λέει ὁ πατέρας καί κοντοστέκεται μὲ τὴ χαψιά στὸ στόμα του.

—Χριστὸς καί Παναγιά! Σταυροκοπιέται ἡ μάνα.

Ἐμεῖς τὰ παιδιὰ ἐπανιάσαμεν.

Καί μονομιάς χλαλοὴ καί τρεχάματα ἐπλημμύρισαν τοὺς δρόμους.

Πετιούμαστε μὲ τὸν πατέρα στὸ δρόμο νὰ μάθουμε.

"Ολ' ἔτρεχαν κατὰ τὴν Μητρόπολιν. Τοὺς πρώτους ποὺ ἀπαντοῦμε τοὺς ρωτᾶμε τί γίνεται.

—Ἀνοίγουν οἱ ἐκκλησιές, μᾶς λέγουν.

—Καί πῶς ἀνοίγουν; Μὲ τὸ στανιό;

—Μωρ' τί μὲ τὸ στανιό, ποὺ νικῆσαμεν! Πῆραμεν τὰ προνόμια.

—Πῆραμεν τὰ προνόμια! Πῆραμεν τὰ προνόμια!...

Τώρα αὐτὸς ὁ λόγος ἐπέταε στὰ στόματα ὄλων κι' ὅλοι ἐτρέχαμεν κατὰ τὴ Μητρόπολιν! Ἐκεῖ ἠῦραμεν ὁλάνοιχτες τῆς ἐκκλησιᾶς τὲς πόρτες κι' ἀναμμένα τὰ καντήλια καί τὰ πολύφωτα καί τοὺς κηροστάτες. Εἶχε γιομίσει κόσμον ἡ ἐκκλησιὰ καί μέσα καί στὴν αὐλὴ ἀκόμα. Οἱ εἰκόνες δέν ἐπρόφταναν νὰ πάρουν ἀνασπασμούς. Ὁ οὐρανὸς ἄρχισε νὰ ξεκαθαρίζη ἀπάνου. Ξεσυγνέφιασαν καί οἱ ὄψεις τῶν Χριστιανῶν, ὅπ' ἔλαμπαν τώρα χαρούμενες κι' αὐλακωμένες κά-

που κάπου από δάκρυα. Καί μέσ' από τήν ψυχή τους ὡσάν λιβάνι ἀνέβαινε στά οὐράνια ἢ μυστική δέηση τούτη:

—Θέ μου, δόσε πάντα δύναμη τῆς ἐκκλησιᾶς νά βγαίνη ἀπό ὁλοῦθε νικήτρια, δόσε κι' ἐμᾶς θάρρος τῶν μαύρων καί μεγάλη καρδιά νά φτουρήμε τῆς σκλαβιάς μας τοὺς κατατρεγμοὺς καί τίς καταφρόνησες, ὡς πού νά σωθοῦν καμιά μέρα οἱ ἁμαρτίες μας κι' ὡς πού νά δοῦμε ἄστρο ἐλευθερίας τὸ Χριστουγεννιάτικο τ' ἄστρο».

Τὴν φιλική τούτη γραφή ἀνοίγοντάς σας σήμερα ἐλεύθερα ἐβουλήθηκα νά σᾶς γυρίσω μ' αὐτὴν δυὸ χρόνια

πίσω, νά σᾶς γυρίσω μὲ τὸν νοῦ στὰ Χριστούγεννα τῆς μαυρισμένης χρονιάς μὲ τὸ κλείσιμο τῶν ἐκκλησιῶν.

Δάκρυσ' ἀλήθεια διαβάζοντας τότες τοῦ φίλου μου τὴ γραφή καί γέροντας κι' ἐγὼ κατὰ τὸν οὐρανὸ τὰ μάτια ἐδεήθηκα τέτια:

Δόσε, Θεέ, δύναμη τῆς ἐκκλησιᾶς μας νά βγαίνη ἀπ' ὁλοῦθε νικήτρια· ὁμῶς δόσε καί κάθε τόσο τέτιες στὸν τόπο μας ταραχές, γιὰ νά ξυπνᾶν κάπου κάπου τὰ σαπημένα μας αἵματα καί γιὰ νά ξεσκουριάξῃ ἡ πατσαβουργιασμένη μας ἡ καρδιά· μπέλκιμ καί βγοῦνε καμιά βολὰ γιὰ καλύτερο.

ΚΩΣΤΑΣ ΚΡΥΣΤΑΛΛΗΣ

† ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΟΤΖΙΟΥΛΑ

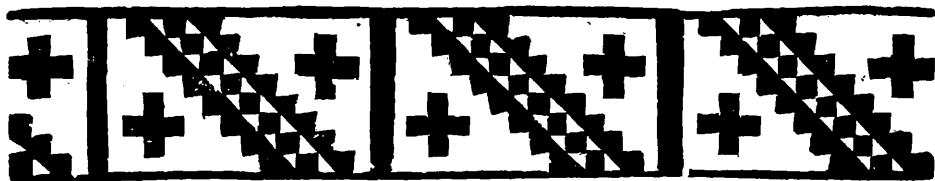
ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑΤΙΚΟ

Νά μὲ ἡμερέψεις εἶναι δύσκολο, κυρία,
τοῦ κάκου μοῦ στυλώνεις μάτια λαμπερά,
μ' ὄλο πού τίποτα δὲν ἔχω ἀπ' τὰ θηρία
καί μ' ὄλο πού τὰ δάκτυλά σου εἶν' ἔτσι ἀδρά.

Ἄ, χρόνια μ' εἶχανε τοῦ κλώτσου καί τοῦ μπάτσου
στά πόδια τους δὲν ἤμουν ἄλλο ἀπὸ μπουχός.
Ὅλη τὴ μιμικὴ εἶχα μάθη τοῦ παλιάτσου
καί τοὺς παράσταινα. ὅ,τι θέλαν ὁ φτωχός.

Ποῦ ἦσαστε ἐσεῖς τοὺς τρεῖς ἢ τέσσερους χειμῶνες
πού σεργιανοῦσα φανερά χωρὶς παλτό;
Δὲν τό πιστεύω νά μαζεῦατε ἀνεμῶνες
σὲ χῶρες τροπικές, μακριὰ ἀπ' τὸν κόσμον αὐτό.

Πίχρα γενιῶν ἐδῶ ἔχει πιὰ κατακαθίσει,
τῶν πρὶν ἀναίσθητων ἢ εὐγένεια δὲ φελα.
Κι' ἀναποδίζει ὁποῖος πολὺ κακοπαθήσῃ.
Δὲν τό πιστεύετε; Λοιπὸν, χρόνια πολλά!



Η ΦΛΟΓΕΡΑ ΤΟΥ ΤΖΟΜΠΑΝΗ ΤΗΣ ΒΗΘΛΕΕΜ

Ήταν μιὰ νύχτα γλυκειὰ καὶ ξάστερη. Στὶς πλαγιὲς τοῦ λόφου τῆς Βηθλεὲμ καὶ πρὸ κάτου στὸν κάμπο, ἀνάμεσα Βηθλεὲμ καὶ Ἱερουσαλὴμ, «ποιμένες ἦσαν ἀγραλλοῦντες καὶ φυλάσσοντες φυλακὰς τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν ποίμνην αὐτῶν». Στὴν κορυφῇ τοῦ λόφου, σὰ μιὰ κάτασπρη κορῶνα φάνταζαν τὰ σπιτὰ τῆς μικρᾶς πολίχνης, ὅπου ἔμελλε νὰ γενηθῇ ὁ «ἐπηγγελεμένος Μεσσίας», ἡ «Ἀνατολὴ τῶν Ἀνατολῶν». Στὸ βάθος τοῦ δριζίοντα, κατὰ τὸ Βορρῆά, μαντευότανε ἡ Ἱερουσαλὴμ, ἡ Ἁγία Πόλις, χτισμένη ἀπάνου σὲ τέσσαρις λόφους, στὸν ὀμφαλὸ τῆς Παλαιστίνης, τῆς Ἁγίας Γῆς. Στὴ σιγῇ τῆς νύχτας, δὲν ἀκουγόταν, παρὰ μονάχα ἡ μακρινὴ φλογέρα τοῦ τζομπάνη. πού τραγουδοῦσε, κοντὰ στὰ κοπάδια πού βόσκαν, τοὺς αἰῶνους ἀνθρώπινους καὶ μούσους.

Τὶς μέρες ἐνεῖνες ἡ μικρὴ πολίχνη, φιλοξενοῦσε ὅλους ὅσοι ἀνήκαν στὴν πατριὰ τοῦ Προφητάνακτα Δαυὶδ, πού εἶχε γεννηθῇ στὴ Βηθλεὲμ. Ὁ Καῖσαρ Αὔγουστος, εἶχε βγάλει «δόγμα, ἀπογραφεσθαι ὅλον τὸν κόσμον» κι' ὁ καθένας ταξίδευε γιὰ τὸν τόπο ὅπου ἔμελλε νὰ ἀπογραφῇ. Ἀνέβηκε λοιπὸν κι' ὁ Ἰωσήφ πού ἦταν κι' αὐτὸς ἀπὸ τὴν πατριὰ Δαυὶδ, ἀπὸ τὴν Νεζαρετ πού ἔμεινε, στὴν «Ἰουδαίαν εἰς τὴν πόλιν Δαυὶδ, σὺν Μαριάμ, τῇ μεμνηστυμένη αὐτῷ γυναικί, οὔσῃ ἐγκύῃ». Ἐπειδὴ δὲ δὲν μπόρεσαν νὰ βροῦν θέσση στὰ παν-

δοχεῖα τῆς Βηθλεὲμ, εἶχανε καταφύγει στὸ σταῦλο ἑνὸς καταλύματος.

*

«Καὶ ἐπλήθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐτὴν, καὶ ἐγέννησεν ἡ Μαριὰμ τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον καὶ ἑσπαργάνωσεν αὐτὸν καὶ ἀνέκλινεν αὐτὸν ἐν τῇ φάινῃ». Τὸ Θεῖον Βρέφος, εἶναι τώρα ξαπλαμένο μέσα στὰ χόρτα της, κι' ἡ Παρθένος δίπλα του, εὐτυχισμένη, Τὸ προσέχει καὶ Τοῦ χαμογελᾷ κοντὰ Τῆς παραστέκει ὁ Ἰωσήφ· οἱ ἥσυχες ἀνάσσεις ἀπὸ τὰ ζῶα τοῦ σταύλου, ζεσταίνουν τὸ μικρὸ Χριστό.

Οἱ τζομπάνοι ἔσερναν μέσα στὴν ἥσυχη νύχτα τὸ γλυκὸ τραγοῦδι τους στὶς πλαγιὲς καὶ στοὺς κάμπους τῆς Βηθλεὲμ, διὸν ἑαφνικὰ «ἄγγελος Κυρίου ἐπέστη αὐτοῖς καὶ δόξα Κυρίου παριέλαμψεν αὐτούς». Καὶ ὁ ἄγγελος Κυρίου μίλησε στοὺς ἀγνοῦς κι' ἀπλοῖκους τζομπάνους, καὶ τοὺς ἀνάγγειλε τὴ γέννηση τοῦ Σωτῆρος, τοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου, εἰς τὴν πόλιν Δαυὶδ.

*

Πρὶν ἀκόμα χαράξῃ, ξεκίνησαν γιὰ τὴ Βηθλεὲμ οἱ ἀγαθοὶ τζομπάνοι, φέρνοντας γιὰ δῶρα στὸ νεογέννητο Χριστὸ, ἄλλος φρεσκαρμεγμένο γάλα, ἄλλος νιογέννητο ἀρνάκι, ἄλλος κεχρῖμα-παρένια κερήθρα κι' ἄλλος φρεσκοψημένο σιταρίσιο ψωμί: τοὺς ταπεινοὺς αὐτοὺς θησαυροὺς, καρπὸς τοῦ φτωχοῦ πού δουλεύει.

Ὁ τελευταῖος ὅμως τζομπάνης, δειλὸς καὶ ταπεινός, μπήκε στὸ σταῦλο μὲ ἄδεια νὰ τὰ χέριαι: «Εἶμαι πολὺ φτωχός, εἶπε, καὶ δὲν ἔχω δικό μου, τίποτε ἄλλο, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν καλαμένα μου φλογέρα, ποὺ τὴν παίζω τὴ νύχτα, σὰ βγαίνουν τὰ γίδια μου στὴ βοσκή· θὰ μπορούσα ὅμως νὰ πάρω ἓνα τραγοῦδι, ἂν ὁ Χριστοῦλης καταδεχόταν νὰ τ' ἀκούσῃ».

Κι' ἡ Μαρία, χαμογελῶντας γλυκὰ καὶ τοῦ ἀπὸ τοὺς πέπλους Της, δέχτηκε μὲ συμπάθεια τὴν προσφορὰ τοῦ φτωχοῦ γιδάρη.

★

Μὰ καθὼς ἐκεῖνος τοιμαζόταν νὰ παίξῃ τὸ σκοπὸ του, ξαφνικά, μπήκαν στὸ Σταῦλο οἱ τρεῖς Μάγοι: ὁ Γασπάρ, ὁ Βαλτασάρ κι' ὁ Μελχιάρ, Βασιληάδες ποὺρχόταν νὰ προσκυνήσουν τὸν Ἰησοῦν, ὁδὴ γημένοι ἀπὸ τὸν ἀστέρα ποὺ εἶδαν πέρα στὴν Ἀνατολή.

Τὸ κεντητὸ χρυσάφι, οἱ μανδύες οἱ γαλάζιοι καὶ πορφυροῖ, ἄστραψαν μέσα στὸ σταῦλο, σὰν πῶς ἀστράφει ὁ οὐρανὸς στὸ πλησίασμα τῆς αὐγῆς. Πέφτουν προύμυτα οἱ τρεῖς κατὰ χρυσοὶ Βασιληάδες, καὶ προσκυνᾶνε τὸν μικρὸ Ἰησοῦ καὶ ὕσερα, προσφέρουν τὰ δῶρα τους: Χρυσὸν καὶ Λίβανον καὶ Σμύρναν.

Ὁ φτωχὸς γιδάρης θαμπωμένος ὅπως κι' ὅλοι οἱ σύντροφοί του, παραμέρισε, συμμαζεμένος καὶ δειλός, σὲ κάποια σκοτεινὴ γωνιά, ταπεινωμένος γιὰ τὴ φτώχεια του καὶ τὴν κακαμοιριά του.

Μὰ νὰ ποῦ ξανάληψε μέσα στὸ σταῦλο τὸ γλυκὸ χαμόγελο τῆς Μαρίας, καὶ

μιὰ πρόσκληση γεμάτη καλωσύνη, βγῆκε ἀπὸ τὸ στόμα Της: «Ἐλα πιὸ κοντά, καλέ μου γιδάρη, τοῦ εἶπε· ἀπὸ κεῖ ποῦ στέκεις, δὲ θὰ μὴ πορτεῖς νὰ βλέπεις τὸ γυιό μου, καθὼς θὰ παίζεις τὴ φλογέρα σου».

★

Συγκινημένος προχωρεῖ ὁ φτωχὸς τζομπάνης, παίρνει τὴ φλογέρα στὰ χέρια του, καὶ δειλός, ντροπαλὸς τὴ φέρνει στὰ χεῖλη του. Ὑστερα, φαντάστηκε τὸν ἑαυτὸ του μόνον μέσα στὴ γαλήνη τῆς νύχτας, κοντὰ στὰ γίδια του κι' ἄρχισε τώρα θαρρετὰ τὸ χαρωπὸ σκοπὸ.

Ἀπ' ὅσους ἦταν μέσα στὸ σταῦλο, δὲν ἔβλεπε πιά ὁ γιδάρης παρὰ μόνον τὸ Θεῖον Βρέφος. Τὰ μάτια του λάμπαν ἀπὸ μιὰν ἀφάνταστη χαρὰ, ποὺ πλημμυροῦσε τὸ στήθος του· καὶ φυσάει τώρα θαρρετὰ τὴ φλογέρα του· Φυσάει κι' ἀδειάζει μέσα τῆς ὅλης του τὴν ψυχὴ, ὅλη του τὴν καρδιά! σὰν νὰ ἦταν μόνος του κάτου ἀπ' τὴν ἄστερωμένη νύχτα.

Μαγεμμένοι ἀκοῦνε ὅλοι τὸ θεῖο τραγοῦδι: κι' οἱ Βασιληάδες ποὺ συγκινοῦνται ἀπ' τὸν ποιμενικὸ αὐλό, κι' οἱ ἄλλοι τζομπάνηδες, ποὺ μὲ τὴν φαντασίαν τους, ξαναγυρίζουν κοντὰ στὰ κοπάδια τους, κι' ὁ Ἰωσήφ, κι' ἡ Μαρία ποὺ τὸν κυτᾶει γλυκὰ.

Κι' ὅταν τελείωσε ὁ μάγος ὁ σκοπὸς, ὁ μικρὸς Χριστὸς ἀπλώνει κατὰ τὸ γιδάρη τὰ χεράκια Του, καὶ τοῦ χαμογελάει μὲ τὸ Θεῖο του χαμόγελο.

Δ. ΣΑΛΑΜΑΓΚΑΣ

(Προσαρμογὴ ἀπὸ τὸ Γαλλικὸ τοῦ JULEF A.C. RT)



ΓΙΩΡΓΟΥ ΡΑΓΚΟΥ

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

Ἀπόψε μ' ἤρραν τὰ Χριστοῦγεννα μονάχο κι' ἄρρωστο στὰ ξένα,
χωρίς μανούλας χάδι, φίλημά, πούλι μὲ τὰ φτερά κομμένα.
Τῆς Θείας Νύχτας τὸ Μυστήριο, στὰ χρόνια τὰ παλιά πὺ ζοῦσα,
μὲ τὸ θαυματουργὸ κροντήρι σου, κέρνα με ἐσύ, μάγισσα Μοῦσσα,
Χρυσόφτερα, φευγὰτα ὀνειράτα, ξανάσα μου στὴν ἔρημ νιότη,
στὸ ἀραχνιασμένο τὸ παλάτι τους μὲ σέρνουν νοσταλγὸ δεσμῶτη.
Μὲ τῆς Ψυχῆς τὰ μάτια ξάγρυπνα—τί ἔξελογιάστρα φαντασία!—
θάματα βλέπω, μάγια, δράματα, θωρῶ γιορτῆς φωτοχυσία.
Τὸ πατρικὸ θυμᾶμαι σπίτι μου μὲ τὸ ζεστό-του παραγώνι,
πῶς ἄλλοτε γελοῦσε κι' ἔφεγγε καὶ τώρα σκέλεθρο παγώνει.
Ψηλὰ στὸν πλάτανο ἀφουγκράζομαι νάργωσημαίνῃ τὴν καμπάνα,
εὐχὲς ν' ἀλλάζουν καρδιοστάλαχτες ἀκούω τὰ δέρφια μου, τὴ μάνα.
Στίς ροῦγες χύθηκαν χαρούμενοι, μὲ τὸ θαμπόφωτο φανάρι,
πᾶν οἱ πιστοὶ νὰ μεταλάβουν μεσάνυχτα χωρὶς φεγγάρι.
Στὴν ἐκκλησούλα μας συνάχτηκαν ἀπὸ φτωχοὺς ξωμάχους πλήθη,
ἀκοῦν τὴν ψαλμωδίᾳ μὲ θιάσασμα στῆς θείας ἔκστασης τὰ βύθη.
Τῶν ἀγρυλούντων προβατάρηδων, πού ἀφῆσαν ἔρημῃ τὴ στάνη,
Ψυχὲς στὸ Βρέφος ἀσωτεύουνε τάγνό τους μύρὸ γιὰ λιβάνι...
Νάτος κι ὁ δάσκαλος πατέρας μου μὲ τὸ κερὶ στὸ χέρι στέκει,
ψέλνει βραχνὰ «Ἡ Παρθένος σήμερον...» κι ἀργὰ Μεγαλυνάρια πλέκει.
Ξεπεταροῦδι ἐγὼ στὸν ἥσκιο του, πὺ μάχομαι νὰ κελαηδῶ,
στὸν Πλάγιο Δεύτερο γυμνάζομαι, κανοναρχῶ κρατῶντας ἴσο.
Κι ὁ ψαρομάλλης ὁ πρωτόπαπας μὲ τὸ βυζαντινὸ τὸ γένει
ὕμνους μπροστὰ στὴν Ἁγία Τράπεζα μέλπει στὴν Κεχαριτωμένη.
Ὅιμέ, καλότυχὰ Χριστοῦγεννα! Κι ὦ τῆς ψυχῆς μου θάλπος, σάμπως
χαμένος τάχα ἕνας παράδεισος μοιάζει τὸ οὐράνιο σας τὸ θάμπος.
Ἀχ! τᾶγια, τὰ παλιά μεσάνυχτα μὲ τὰ ὥσα νὰ ποιὸς θ' ἀναστήσῃ;
Στὴ Βηθλεὲμ γιὰ τὸ προσκύνημα ποῖὸ φέγγος θὰ μᾶς ὀδηγήσῃ;
Στῆς ἀμαρτίας μας τὴν Κόλαση, πὺ οὐρλιάζουν ἔχθρητες καὶ μίσση,
Θεέ μου, κάνε μεσ' στὴν ἄβυσσο τάστ' ἐρι σου νὰ σελαγίσῃ!...
Οἱ πονεμένοι πάλι σήμερα νὰ γεννηθῇς Σέ περιμένουν...
Τᾶκακα βόδια μὲ τὰ χνώτα τους στὴ φάτνη τους θὰ σέ ζεσταίνουν...
Ὡ! Μὲ τὰ ζεῖδωρά σου νάματα, τοῦ Ἰησοῦ γλυκύτατ' Ἐρησκεία,
θὰ καρτεροῦμε τὴ θεόσταλτ' ἡ μᾶς χαρίσης Εὐδοκία.
Κι ὥς στῆς ψυχῆς μας τὰ κατάβαθα τῆς Πίστης φέγγει τὰ γιοκερί,
στεῖλε, Χριστέ μου, εἰρήνης μήνυμα τὸν ἄγγελό σου νὰ μᾶς φέρῃ!
Κατέβα, Ἀρχάγγελε, καὶ σάλπισε νὰ πάψῃ τᾶγριο τὸ δρολάπι,
νὰ στήσῃ ἀσάλευτο τὸ θρόνο τῆς τῶν ὅλων ρήγισσα ἡ Ἀγάπη.
Θεέ μου, τὸν Κάιν τὸν αἰμόχαρο πνίξε τον μέσα στὴν καρδιά μας,
ἀθῶους σὰν τὸν Ἀβελ κάνε μας, δός μας ξανά τὴν ἀνθρωπιὰ μας!

ΜΑΡΙΑΣ ΑΡΚΑΔΙΟΥ

ΤΡΕΧΟΥΝ ΟΙ ΘΥΜΗΣΕΣ

Τρέχουν οι θύμησες σωρό, τρέχουν π' ανάθεμά τα
νά μᾶς θυμήσουν στα κλεφτά, τὰ πρῶτά μας τὰ νιάτα.

Τρέχουνε δίχως συλλοή, τρέχουν αύγή και βράδι
νά ποῦν στὸν πάνω μαχαλά, πῶς παίζαμε τ' ἄμαδι.

Τρέχουν γιά νά προφτάσουνε, πῶς παίζαμε κρυφτούλι
πέρα στὴν κάτω—Παναγιά, τρυγύρ' ἀπ' τὸ πεζούλι.

"Αχ, τρέχουνε δίχως καρδιά, τρέχουν νά ποῦν γιομάτα
πῶς τάχ' ἀνήμερα τ' Ἄι—λιός, σ' ἀντάμωσα στὴ στράτα.

Πιό κάτω ἀπ' τὴν λοφοπλαγιά, ἀγνάντια στοῦ γιοφύρι
κείνη τὴν ξάστερη νυχτιά, ποῦταν τὸ πανηγύρι.

Τρέχουν οἱ θύμησες σωρό, τρέχουν π' ἀνάθεμά τα
νά μᾶς θυμήσουν στα γερά, πῶς πέρασαν νά νιάτα.

ΤΑ ΤΖΑΜΙΑ ΤΑ ΚΛΕΙΣΤΑ

Τὰ τζάμια 'πόψε, τὰ κλειστά
κατ' ἀπ' τὴν γκρίζα συγγεφιά
π' ἄγρια βροχή τὰ σπάει
πόσα δὲ λένε στὴν καρδιά
τὴ νύχτα τούτη, τὴ βαριά
ποῦ μοναξιά μὴνάει...

Τὰ τζάμια 'πόψε, τὰ θολὰ
ποῦναι τὸ φῶς τους ἐρημιά
καὶ στὴν καρδιά γλιστράει
ἀνιστοροῦνε τὰ παλῆα
μιὰν ἱστορία 'γκαρδιακιά
ποῦ σὰ βροχή μιλάει...

ΦΩΣ ΠΟΛΥ

Τώρα στενέψαν οἱ καημοὶ
στενέψανε κι' οἱ δρόμοι
καὶ τὴν καρδιά πλημμύρισε
πικρὸς ὁ λογισμός.

Εἶδαν τὰ μάτια φῶς πολὺ
σὲ κειὸ τὸ σταυροδρόμι,
εἶδαν τὰ μάτια κι' ἐννίωσαν
τί πάει νά 'πῃ λυγμός.

Η ΑΡΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΠΕΡΙΧΩΡΑ ΑΥΤΗΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

Κατά τοὺς χρόνους τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 ἡ Ἥπειρος διηρεῖτο εἰς τρία Τμήματα: τῶν Ἰωαννίνων, Δελβίνου καὶ Αὐλῶνος. Τὸ τμήμα Ἰωαννίνων περιελάμβανε τὰς Διοικήσεις: Ἄρτης, Πρεβέζης, Ἰωαννίνων, Κονίτζης, Γρεβενῶν, Βεντζῶν καὶ Μετσόβου. Τὸ τμήμα Δελβίνου τὰς Διοικήσεις: Φαναρίου, Μαργαριτίου, Παραμυθίας, Φιλιατῶν, Δελβίνου καὶ Ἀργυροκάστρου. Καὶ τὸ τμήμα Αὐλῶνος τὰς Διοικήσεις: Πωγωνιανῆς, Τεπελένης, Πρεμετῆς, Αὐλῶνος, Μπερατίου, Σκραπαρίου καὶ Μαλακάστρας⁽¹⁾.

Ἡ Διοίκησις Ἄρτης περιελάμβανε τὰς περιοχάς: Κάμπου, Βρύσεως (ἀριστερά τοῦ Ἀράχθου), Λάκκας (δεξιὰ τοῦ Λούρου), Καραβοσαρᾶ (μεταξὺ Ἄρτης καὶ Λούρου), Τσουμέρκων (δεξιὰ καὶ ἀριστερά τοῦ Ἀράχθου), Ραδοβισδίου (δεξιὰ τοῦ Ἀσπρου)⁽²⁾. Ἡ δὲ Διοίκησις Πρεβέζης τὰς περιοχάς: Λάμαρης, Τσαμοχωρίων καὶ Λακκοπούλας⁽³⁾.

Κατὰ τὴν ἀπάντησιν τοῦ Καποδιστρίου πρὸς τὰ ἐρωτήματα τῶν Δυνάμεων περὶ τῆς καταστάσεως τῆς Ἑλλάδος πρὸ τοῦ 1821 καὶ ἐπὶ Καποδιστρίου ἡ διοικητικὴ διαίρεσις τῆς Ἑλλάδος εἶχεν ὡς ἑξῆς: Ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἡ Πελοπόννησος δὲν εἶχε παντελῶς διοικητικὴν διαίρεσιν. Ὅλη αὐτὴ ἡ χερσόνησος ἐδιοικεῖτο ἀπὸ ἑνα Βεζύρην. Ἡ Ἥπειρωτικὴ Ἑλλάς διηρεῖτο εἰς πέντε Σαντζάκια, ἦγουν: Α' τὴν Εὐβοίαν. Β'. τὰ Τρίκαλα. Γ'. τὴν Ναύπακτον. Δ'. τὸ Κάρλελι ἢ Κάρελι. Ε'. τὰ Ἰωάννινα. Αἱ διοικητικαὶ διαιρέσεις τῶν Νήσων, ἐάν τις ἐξαιρέσῃ τὰς ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Καπετὰν Πασᾶ, παρρησιάζουσι μεγάλην ἀνωμαλίαν. Τὸ Σαντζάκι τῶν Τρικάλων περιεῖχε σχεδὸν ὅλην τὴν Θεσσαλίαν, ἥτοι τὰς νέας περιοχάς τῶν Τρικάλων, Χάσιας, Κράτζοβας, Κλινοβοῦ, Ἀσπροποτάμου, μέρους τῶν Ἀγραφῶν, Φερσάλων, Γούρας, Ἀλμυροῦ, Βελεστίνου, Βώλου, Ἀγιάς, Ζαγοράς, Ὀλύμπου, Ἐλασσόνας, Διμενίκου καὶ Μουσαλικίου. Τὸ Καντζάκι τοῦ Καρελίου περιεῖχε τὸ Μεσολόγγιον, Ἀνατολικόν, Ζυγόν, Βλοχόν, Ξηρόμερον, Βόνιτζαν καὶ Βάλτον, ἥτοι τὴν κυρίως λεγομένην Αἰτωλίαν

1 Π. Ἀραβαντινοῦ, Χρονογραφία τῆς Ἡπείρου, τ. Β'. Ἀθήναι 1856 σελ. 320 ἔ..

2 Ἀντόθι σελ. 320—325.— 3 Ἀντόθι σελ. 325—327.

καί τὴν Ἀκαρνανίαν. Μέρος δὲ τοῦ Σαντζακίου τῶν Ἰωαννίνων περιεῖχε τὰς περιοχὰς τοῦ Ραδοβισδίου, τῆς Ἀρτας, τῆς Πρεβέζης, τοῦ Λαμαρίου, τῶν Λακκιῶν τοῦ Σουλίου καὶ Μαλακασίου, ἥτοι τὴν Ἀμφιλοχίαν, τὴν Σελλήϊδα καὶ τὴν Ἀθαμανίαν. Τὸ τελευταῖον τοῦτο εἶχε μέχρι τὸ 1821 Χριστιανοὺς 62200, Τούρκους 3500, ἐπὶ δὲ τοῦ Καποδιστριαίου χριστιανοὺς 44260, Τούρκους 1900.¹⁾

Ὡς πρὸς τὸ ἐπιτήδευμά των οἱ κάτοικοι ἦσαν: εἰς μὲν τὸ Ξηρόμερον, Βόνιτζαν καὶ Βάλτον: γεωργοὶ καὶ ἄρματολοι, εἰς δὲ τὸ Ραδοβίσι καὶ Λάμαρι: γεωργοί, ποιμένες, τεχνῖται ἄρματολοι. Εἰς τὴν πόλιν τῆς Ἀρτας εὐρίσκοντο τεχνῖται καὶ ἔμποροι. Εἰς τὸ Σούλι: πολεμικοὶ καὶ ποιμένες. Εἰς Τζουμέρκα, Ἀσπροπόταμον, Μαλακάσι καὶ Ζαγόρι: ποιμένες, τεχνῖται καὶ γεωργοί· ἀγύρται καὶ ἔμποροι. Εἰς τὰ Ἀγραφα: ποιμένες, τεχνῖται καὶ γεωργοί. Εἰς τὸ Ραδοβίσι καὶ Ἀρταν οἱ μὲν Χριστιανοὶ εἶχον 208000 στρέμματα γῆς, οἱ δὲ Ὀθωμανοὶ 950000, ἥτοι ἀναλογίαν 1 πρὸς 1 $\frac{1}{4}$. Ἡ δυσαναλογία αὕτη ὡς πρὸς τὰς ἄλλας ἐπαρχίας προῆλθε, διότι πρὸ χρόνον ἢ οἰκογένεια τοῦ Ἀλῆ πασᾶ κατεξουσίασε δυναστικῶς μέγα μέρος τῆς χριστιανικῆς γῆς (2).

Κατὰ τὸν Μητροπολίτην Ἀρτης Σεραφεῖμ Ξενόπουλον (3) ἡ Διοίκησις Ἀρτης περιελάμβανε τὰ Τμήματα: Α) **Ιζουμέρκων** εἰς τὸ ὅποιον ὑπήγοντο α) εἰς τὴν Πρέβεζαν ἐκκλησιαστικῶς καὶ πολιτικῶς τῷ 1881 τὰ χωρία: Γρεμμενίτσα, Γρίμποβον, Σπαθαριά ἢ Βλαχέρνα ἢ Ψωριάρες, Πρένιστα, Πεστιανὰ, Νησίστα (σελ. 15—17). β) Εἰς Ἰωάννινα ἐκκλησιαστικῶς καὶ πολιτικῶς δεξιὰ τοῦ Ἀράχθου τὰ χωρία: Σκούπα, Τσουβίστα, Ραψίστα καὶ Βροδὸν (σ. 17—19). καὶ γ) τὰ ἀριστερὰ τοῦ Ἀράχθου χωρία τὰ ὑποκείμενα εἰς τὴν Ἀρταν: Καλεντίνη, Μπούγα, Χόσεψη, Βουργαρέλιον, Λειψίστα, Μίερη ἢ Μίαρη, Θεοδώριαν, Μελισουργοί, Πράμαντα, Κουσοβίστα, Ραφταναῖοι, Σκλοῦππον, Κουκουλίστα, Γραιτσίστα, Σχορέτσαινα, Λεπιανὰ, Σερέσι, Γοργιανὰ, Ρωμανοῦ, Ράμια, Νησίστα Νέα, Πιστιανὰ Νέα (σελ. 19—29).

Β) **ΤΜΗΜΑ ΜΑΛΑΚΑΣΙΟΥ**, ὅπερ ὑπέκειτο εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος, εἶχε τὰ χωρία: Ματσούκι, Καλαρρύτας καὶ Ἀγναντα (σελ. 29—32).

Γ) **ΤΜΗΜΑ ΡΑΔΟΒΙΖΙΟΥ** διαιρούμενον εἰς: α) Κάτω Ραδοβίζιον ἔχον χωρία: Μαρκινιάδα, Λιμίτισικον, Τσερκίστα, Ἐπάνω Πέτρα, Χόσιαν, Δημαρίον, Ματισσιόν, Σέληνα, Τόσκες, Βελενζικόν, Σκουλικαριά. β) Ἀνω Ραδοβίζιον: Μπότσι, Σουμερούς, Μιλιανὰ, Βρεσθενίτσα, Σεκλίστα, Μισιούντα, Βρετσίστα, Καταβόθρα (σελ. 32—39).

Δ) **ΤΜΗΜΑ ΚΑΜΠΟΥ** (Τουρκιστὶ Χαζί Ὀβασί), ὅπερ εἶχεν 26 χωρία:

1 Α. Ζ. Μάμουκα, τὰ κατὰ τὴν Ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος. Τόμ. ΙΑ'. Ἀθήναι 1852 σελ. 257—259.

2 Α. Ζ. Μάμουκα, ἔ.δ. σελ. 265 καὶ 269.

3 Δοκίμιον Ἱστορικῆς τιнос περιλήψεως... ἐν Ἀθήναις 1884 σελ. 15.

Κωστακιοί, Κιρκιζάτες, Πλησιοί, Παναγιά, Μαράτι, Σταρόκα, Πλήσκα, Χαλκιάδες, Ράχη, Ίμαρέτι, Βίγλα, Ζαβάκα, Καλογερικόν, Τσικριτσι, Κακόβατος, Ρουμπάς, Γαβριάς, Άνέζα, Μπατούλα, Γενίτσαρι, Μύτικα, Άλη—Μπέη, Στρογγυλή, Πέτρα, Ίμάμ Τσαούς, Κορωνησία (σελ. 39—46).

Ε) ΤΜΗΜΑ ΠΟΤΑΜΙΑΣ, ὅπερ εἶχε 7 χωρία εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ἀράχθου: Κεραμάτες, Κολομόδια, Παρασκευή, Κυρ—Νικολοῦ, Τσαπραζλή, Παχυκάλαμον, Νεοχώριον (σελ. 46—48).

ΣΤ) ΤΜΗΜΑ ΟΔΩΝ ΒΡΥΣΕΩΣ: Πέτα, Νεοχωράκιον, Μεγάρχη, Λιμήνι, Συλλάδες, Κομπότι, Τσουπί, Ήλιάσπη, Συκές, Κομμένον, Μπάνη, Γλυκόρριζον (σελ. 48—53).

Ζ) ΤΜΗΜΑ ΚΑΡΑΒΟΣΑΡΑ: Ἐλευθεροχώριον, Φιλιπιάδα, Παντάνασσα, Στριβίνα, Κυρκυζάδες, Μελιανά, Τσαγκαρόπουλον, Βούλιστα, Παναγιά, Κεράσοβον, Γκολιάδες, Σφελένικον, Ρωμιά. Ἅγιος Γεώργιος, Κλεισούρα (σελ. 53—59).

Η) ΤΜΗΜΑ ΛΑΚΚΑΣ: Γκαντζας, Κρανιά, Λέλοβα, Ντάρα, Νικολίτσι, Νάσσαρη, Μελιανά, Παπαδάτες, Μπουλμέτι, Ζερβό, Ποδογόρα, Δερβίτσιανα, Γεωργάνου, Τόσκεσι, Λίππα, Ἀρδόσι, Λιβιάχοβον, Δραγοβέτζι, Γρατσιανά, Τσερίτσιανα, Ἐλίζνα, Μπαγοσοί (σελ. 59—66).

* *

Ὡς πρὸς τὴν γῆν τῆς Ἠπείρου, εἶναι γνωστὸν ὅτι κατὰ τοὺς Μουσουλμάνους πᾶσα ἡ γῆ ἀνήκει εἰς τὸν θεόν, ἡ δὲ κτήσις αὐτῆς περιέρχεται εἰς τὸν Σουλτάνον, ἐκπρόσωπον τοῦ θεοῦ. Αἱ γαῖαι διεκρίνοντο: α) εἰς γαίας τοῦ Κράτους ἢ τοῦ Στέμματος, αἱ ὁποῖαι προήρχοντο ἐκ τῆς κατακτήσεως, τῶν δημεύσεων καὶ τῶν ἀνευ κληρονόμων ἀποθνησκόντων. Αὗται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον παρεχωροῦντο εἰς τοὺς σπαχήδες (φεουδάρχας) ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ παρέχουν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν. β) εἰς γαίας ἀνηκούσας εἰς θρησκευτικὰ ἱδρύματα ἢ ἔργα κοινῆς ὠφελείας (βακουφικά) καὶ γ) εἰς γαίας ἰδιωτικὰς αἱ ὁποῖαι διηροῦντο εἰς γαίας πλήρους ἰδιοκτησίας (μούλλικια) ἢ φθαρτὰς καὶ εἰς περιωρισμένης ἰδιοκτησίας ἢ ἀφθάρτους. Οἱ τῶν δευτέρων εἶχον μόνον τὴν κατοχὴν καὶ τὴν νομὴν, οὐχὶ δὲ καὶ τὴν κυριότητα.

Αἱ γαῖαι πλήρους κυριότητος ἦσαν α) δεκατιζόμεναι (ὑποκείμεναι εἰς δεκάτην) ἀνήκουσαι εἰς Μουσουλμάνους καὶ β) ὑποκείμεναι εἰς χαράτσι, ἀνήκουσαι εἰς μὴ Μουσουλμάνους, οἰκειοθελῶς ὑποταχθέντας(1).

Ἡ ἐπαρχία τῆς Ἀρτης καὶ αἱ ἐγγὺς ἀκταὶ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου ἦσαν κτῆμα τῆς βασιλομήτορος (Βαλιδέ Σουλτάνας) καὶ ἐκυβερνῶντο ὑπὸ βοεβόδα ὅστις ἐξηρτᾶτο καὶ διωρίζετο ἀπ' εὐθείας ἐκ Κων/πόλεως. Ἀλλὰ τὸ 1796 ὁ Ἀλῆ πασᾶς, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ ἀποκτήσῃ διέξοδον πρὸς τὴν θά-

1 Λιον. Α. Ζακυνθηνοῦ, Ἡ Τουρκοκρατία. Ἀθήναι 1957 σ. 8—9. Σπ. Π. Ἀραβαντινοῦ, Ἱστορία Ἀλῆ Πασᾶ. Ἐν Ἀθήναις 1895 σελ. 46 σημ. 1.

λασσαν ἐστράφη πρῶτον πρὸς τὸ βοεβοδαλίκι τῆς Ἄρτης. Τοῦτο κατέλαβε «ὕπὸ πρόσχημα καὶ τίτλον μισθώσεως τῶν Σουλτανικῶν ἐκ τῆς χώρας ταύτης νομημάτων ἐπ' ὀνόματι ἀνυπάρχτου τινὸς Μουσταφᾶ καὶ ὑπὸ τὸν ψευδῆ τοῦτον τίτλον διετήρησεν αὐτὴν μέχρι τῆς καταταστροφῆς του».(1) Κυριαρχήσας τοῦ Ἀμβρακικοῦ ἐναυπήγησε στόλον εἰς τὴν Σαλαχώραν, ἐπίνειον τῆς Ἄρτης, εἰς τὸν ὁποῖον τὸ πλήρωμα ἀπετελέσθη ἐκ χριστιανῶν, ἰδίως Γαλαξειδιωτῶν.

Τὰ τσιφλίκια τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Ἄρτης ἦσαν τὰ ἑξῆς, κατὰ σημεῖωμα τοῦ Χριστοφόρου Φιλιτᾶ (2):

Α) Τσουμέρκα: Λιόζιστα, Ζυγοχώρια, Βρεστενίτσα, Καταβόθρα, Μουσούντα, Θοδώριανα, Μελισσουργούς, Μουμλιανά, Πράμαντα, Βελεντζικό, Σκουλικαριά.

Β) Κάμπος: Κουμτζιάδες, Στρεβίνα, Χανόπουλο, Γορίτζα, Φιλιππιάδα, Λευθεροχώρι, Μαμτζαούσι, Κανεσούς, Σταρόκα, Πληστούς, Πρόγονη, Μύτικα, Ἀγιγεώργης, Βολίσια, Καραμάτες, Κουτζούς, Κυρ—Νικολό, Τσαπρασλή, Παρασκευή, Κολομόδια, Ράχη, Ἀνέζα, Γιανίτζαρης, Χαλκιάδες, Κωστακιούς, Πέτα, Νεοχώρι, Κομμένο. (Ἀκολουθοῦν τὰ τῆς Μεγάλης Λάκκας, τῆς Μικρῆς Λάκκας καὶ τῆς Λάμαρης).

* *

Ἐν συνεχείᾳ δημοσιεύομεν ἐκ τῶν Γενικῶν Ἀρχείων τοῦ Κράτους δύο ἐνδιαφέροντα κείμενα, ἦτοι: α) Ἀναφορὰν τῶν ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι διεσκορπισμένων σημαινόντων Ἀρτινῶν, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 3 Ὀκτωβρίου 1828 (π.ῆ.), πρὸς τὸν Κυβερνήτην καὶ β) Κατάστιχον 0,32X0,105 ἐκ φύλλων 7 περιέχον χρήσιμα ἱστορικὰ στοιχεῖα τῆς Ἄρτης καὶ τῆς περιοχῆς αὐτῆς κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς δημιουργίας τοῦ πρώτου πυρῆνος τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους.

Ἐξοχώτατε Κυβερνήτα!

Παρακινημένοι ἀπὸ τὴν προκήρυξιν τῆς Ἐξοχότητός Σας, διὰ τῆς ὁποίας προσκαλεῖτε ὅλα τὰ μέρη, ὅσα ἔλαβον μετοχὴν εἰς τοῦτον τὸν ὄκτα ετῇ καὶ αἱματώδη πόλεμον τῆς Ἑλλάδος, εἰς τὸ νὰ καταγράψουν τὴν ποσότητα τῶν Τουρκῶν καὶ τὴν ποσότητα τῆς ἰδιοκτησίας των ἐπάνω εἰς κάθε Ἐπαρχίαν, σπεύδομεν καὶ ἡμεῖς διὰ τῆς ταπεινῆς ταύτης ἀναφορᾶς μας νὰ γνωστοποιήσωμεν εἰς τὴν Ἐξοχότητά Σας καὶ τὸ ἓνα καὶ τὸ ἄλλο, μὲ τὴν περικλειομένην ἐνταῦθα καταγραφὴν, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν θέλετε ἀρκετὰ πληροφορηθῇ, ὅτι ἡ περιφέρεια τῆς Ἀρτινῆς Σφαίρας περικλείει πενή-

1 Σπ. Π. Ἀραβαντινοῦ, ἔ. ἄ. σελ. 89—90.

2 Σπ. Π. Ἀραβαντινοῦ, ἔ. ἄ. σελ. 601—602. Διὰ τὰς γαίας τῆς Ἄρτης εἶναι ἐνδιαφέροντα καὶ ὅσα γράφει ὁ Σπ. Κ. Παγανέλης εἰς τὸ βιβλίον του «Ἡ στρατιωτικὴ κατάληψις Ἄρτης καὶ Θεσσαλίας» ἐν Ἀθήναις 1882 σελ. 182—189.

ντα χιλιάδας καὶ περίπου Χριστιανούς "Ελλήνας καὶ μόλις διακοσίους πενήντα Τούρκους μόνον, οἱ ὅποιοι εὐρέθησαν, κακῇ τύχῃ, παλαιόθεν μεταφερμένοι ἀπὸ τὰ γειτονικά μέρη καὶ οἱ ὅποιοι ἔβας, μῆτε εἶχον μῆτε ἔλαβον ποτὲ τὴν παραμικρὰν ἐπιρροὴν εἰς τὰ κοινὰ τῆς πατρίδος μας πράγματα. Εἰς αὐτὴν τὴν περιγραφὴν εἶναι σημειωμένα καὶ ὅσα αὐτοὶ ὀνοματίζουν ἰδιοκτησίαν των, τὰ ὁποῖα μετὰ βίας νὰ ἐκτιμῶνται εἰς ὄγδόντα, ἢ τὸ πολὺ ἑκατὸν χιλιάδας γρόσια, τὰ περισσότερα ὅμως ἀπεκτημένα ἐξ ἀρπαγῆς καὶ ἀδικιῶν, ὅ,τι λογῆς εἶναι ἐκεῖνα τῶν Ἱμὲρ Μπέγνδων οἵτινες συγγενευόμενοι μὲ τοὺς ἐξουσιαστάς τῆς Ἐπαρχίας, ἐμεταχειρίσθησαν κάθε δυναστείαν καὶ ἐξάπλωσαν τὰ κτήματά των ἐπάνω εἰς τὰς κληρονομίας τῶν ταλαιπωρουμένων Χριστιανῶν, εὐκολύνοντες εἰς παρομοίας καταχρήσεις καὶ τοὺς περὶ αὐτούς. Ἀλλῶς δὲ οἱ Τοῦρκοι τῆς Ἄρτης δὲν ἐξουσίαζαν μῆτε σπιθαμὴν γῆς. Ὁλον τὸ ἔδαφος τῆς Ἄρτης, ὅλα τὰ χωρία τῆς, καὶ ὀρεινὰ καὶ πεδινὰ, ἦτον ἐλεύθερα καὶ αὐτοκέφαλα. Ἀλλ' οἱ δυνάσται τῶν Ἰωαννίνων, οἱ ὅποιοι ἐξέτεινον τὴν ἐξουσίαν των καὶ εἰς τὴν Πατρίδα μας μὲ ἀνήκουστα κολαστήρια καὶ τυραννίας, μὲ ἀπανθρώπους ραδιουργίας, μὲ βρωμερὰ μέσα ἐπέθεσαν εἰς ἓνα μέρος τῶν χωρίων μας τὸ φρικτὸν ὄνομα τῶν Τζεφλικίων, καθὼς ἔκαμεν ἡ ἐπάρατος καὶ αἰμοβόρος οἰκογένεια τοῦ Ἀλήπασα, τῆς ὁποίας ἡ τρομερὴ ἐνθύμησις μόνον εἶναι ἀρκετὴ νὰ πληροφορήσῃ ὅλον τὸν φωτισμένον κόσμον, ὁποῖα ἦτον ἡ πολιτικὴ ὑπαρξίς τῶν ὑπηκόων τοῦ Ὄθωμανικοῦ Κράτους. Αὐτὴ ἡ ἀλιτῆριος γενεά, χωρὶς τὴν παραμικρὰν πληρωμὴν, μὲ πολυχρονίους καὶ σκληρὰς φυλακάς, μὲ ἐξολοθρευτικούς καταδιωγμούς, μὲ χύσιν ἀθῶων αἱμάτων, ἄρπαξε τὰ δίκαια τῶν Χριστιανῶν καὶ ὑποκάτω εἰς τὸ πρόσχημα τῆς δικαιοσύνης, οἰκειοποιήθη βιαίως καὶ παρανόμως ἐκεῖνο ὅπου ποτὲ δὲν εἶχε.

Ἦτον ὅλα ὑποχείρια εἰς τὴν τυραννικὴν τῆς ἐξουσίαν καὶ Μεχκεμέδες καὶ Μητροπόλεις καὶ Κοινότητες χωρίων καὶ ἡ ζωὴ τῶν Οἰκοκυραίων καὶ τίποτε δὲν ἔμποροῦσε νὰ ἐναντιωθῇ εἰς τὴν ἀπληστίαν τῆς, καθὼς εἶναι γνωστὸν εἰς ὅλον σχεδὸν τὸν κόσμον.

Σεβαστὲ Κυβερνήτα! ἀπὸ τέτοιας ἀρχάς, ἀπὸ τέτοιαν δικαιοσύνην πηγάζει ἡ πολυθρύλητος ἰδιοκτησίαν τῶν Τούρκων ἐπάνω εἰς τὸ ἱερὸν ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐπάνω εἰς αὐτὰ ἐθεμελίωσε τὴν κληρονομίαν τῆς ἡ Ὄθωμανικῆ Δεσποτεία.

Εἰς ὅσα δὲ ἔμποροῦσε νὰ ζητηθῇ, ἐάν ἡ Πατρίς μας ἔλοβεν μετοχὴν εἰς αὐτὸν τὸν Ἑλληνικὸν πόλεμον, δὲν θέλομεν νὰ ἐνασχολήσωμεν τὴν προσοχὴν τῆς Ἐξοχότητός Σας εἰς λεπτολογίας καὶ ἔκθεσιν μικρῶν περιστάσεων. Ὅτι συνηγωνίσθημεν, ὅτι ὑπεφέραμεν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, δεινὰ ἀνήκουστα καὶ ἀπαραδειγμάτιστα, καταστροφάς, ἐμπρησμούς, λεηλασίας, αἰχμαλωτισμούς, θανάτους πικροὺς καὶ ὀλεθρίους, τὸ μαρτυροῦν τὰ ἐρείπια τῆς δεινοπαθούσης εἰσέτι πολιτείας μας, ἡ ἐρήμωσις καὶ ἡ κα

τεδάφισις τῶν χωρίων μας, ἡ πολυχρόνιος περιπλάνησίς μας τῇδε κάκεισε καί ἡ ἀλλεπάλληλος μεταβασίς μας ἀπὸ δυστυχίαν εἰς χειροτέρας, κακουχούμενοι, ὑβρίζομενοι, διωκόμενοι, στερούμενοι καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου, φθειρόμενοι ἡμέραν παρ' ἡμέραν καὶ ἐλπίζοντες τὴν κατάπαυσιν τῶν δεινῶν μας εἰς μόνην τὴν ἀνάκτησιν τῆς φιλάτης Πατρίδος μας, ἡ ὁποία δὲν ἠμποροῦμεν νὰ ἀμφιβάλλωμεν ὅτι θέλει ἀποκαθιστᾶ ἓν μέρος καὶ ἴσως λαμπρὸν μὲ τὸν καιρὸν, τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπικρατείας, ὅθεν καὶ μὲ τοιαύτην πεποίθησιν ὑποφέροντες ὅλας τὰς καταδρομὰς τῆς εἰμαρμένης καὶ τὰς πικρίας τῆς ξενιτείας, ἀποτείνομεν τὰς ἐνθέρμους ἰκεσίας μας πρὸς τὴν Ἐξοχότητά Σας τὸν κοινὸν ἡμῶν Πατέρα, ἵνα ὅτι εὐσπλαγχνιζομένη τὰς δυστυχίας μας, ὑπερασπισθῇ καὶ ἀποκαταστήσῃ τὰ ἱερὰ δίκαιά μας, ὅπως ἡ βαθύνοιά Σας καὶ ἡ φιλάνθρωπος καρδιά Σας ἤθελε κρίνει ἀρμοδιώτερον:

Ἔχομεν τὴν τιμὴν νὰ ὑποσημειούμεθα μὲ βαθύτατον Σέβας κ.τ.λ.π.

Τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος.

Τῇ 3: Ὁκτωβρίου 1828: Ε.Π. Εὐπειθέστατοι καὶ εὐγνώμονοῦντες δοῦλοι οἱ διεσκορπισμένοι Ἀρτινοί:

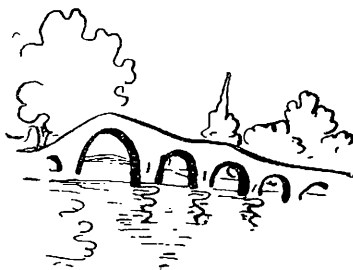
- | | |
|--------------------------------------|---------------------------------|
| » Κωνστ. Ἰ. Μόστρας | » Κωνσταντῖνος Παπαγεωργίου |
| » Ἀναστάσιος Τζερκιστιάνος | » Κωνσταντῆς Οἰκονόμου |
| » Κωνσταντῖνος Σακελλαρόπουλος | » βασιλῆς Ἰωάννου Σημήτζις |
| » Ἀποστόλης Ἰ. Μόστρας | » νηκόλαος γαροῦφος |
| » Νικόλαος Οἰκονόμος | » βασίλης γιοργίου Τζινοπουλος |
| » κοττατις Μπαμπαβασίλης | » κωσταντῖς μανουσις |
| » Χριστόδουλος Κροκύδας | » ἀναστάσιος Τζαλάπας |
| » Δημήτριος Κώστα Πριοβόλου | » νηκόλαος κατζις |
| » Ἀντόνις γεοργίου κολοκηθας | » Νικόλαος Παπαδόπουλος |
| » Σπῆρος Θ. Αληβεργις | » Ἀλέξιος Καλιατζης |
| » ἡοανις γγιόσας του πουτε διμιτρίου | » κωνσταντῖνος μῆτζου φούρναρης |
| » Διμήτριος Χριστου Χοντροποδαρου» | » διμήτρις μῆτζος |
| » Σπυρίδων Κ. Δαμιανοῦ | » γιοργῆος διμιτρίου μανούσης |
| » Νικόλαος Λάμπρου | |
| » διμητρι σαρλης | |
| » Μιχαήλ Τζαλάπας | |

Τῷ Ἐξοχωτάτῳ Κυβερνήτῃ τῆς Ἑλλάδος Κυρίῳ
Κυρίῳ Ἰωάννῃ Α. Καποδίστρια κ.τ.λ.π.

(Ἐπὶ τοῦ νότου) 9188

Ἀρτινοί

Συνεχίζεται



ΩΡΙΜΑΣΑΝ ΤΑ ΠΟΡΤΟΚΑΛΙΑ;

Θά ἦταν ἀσφαλῶς ἕνας ποιητικός θάνατος, ἐάν ἐπρόκειτο ἡμεῖς οἱ Ἀρτινοὶ νὰ πεθάνωμε ἀπὸ τὸ ἄρωμα ἀναριθμήτων λουλουδιῶν πορτοκαλιάς καὶ νὰ ταφοῦμε κάτω ἀπὸ πορτοκαλένιες πυραμίδες.

Ἀλλὰ στὴν ἐπιθυμία μας νὰ περάσωμε ὅσον τὸ δυνατόν πειὸ πολὺ στὸν μάταιο αὐτὸν κόσμο, καμαρώνοντας μάλιστα τὸ μεγαλειῶδες πράσινο δημιούργημά μας μὲ τὰ χρυσαφιά του στολίδια, κάμαμε τελευταῖα τὴν κοσμοϊστορικὴ ἀνακάλυψι, ὅτι ἐκτὸς ἀπὸ τὶς ῥαπτομηχανές καὶ τὶς ξυριστικές μηχανές, ποὺ αὐτὲς μόνον ξαίραμε ἕως τώρα, ὑπάρχουν ἀκόμα καὶ ἄλλες, μάλιστα καμωμένες ἀκριβῶς γιὰ τὰ πολλὰ πορτοκάλια.

Μηχανές συσκευασίας, ποὺ σὲ λίγες ὥρες πλένουν, βουρτσίζουν, στεγνώνουν καὶ διαχωρίζουν σὲ ἐπιθυμητὰ μεγέθη δεκάδες τόννους πορτοκάλια, ποὺ βγαίνουν ἀπὸ ἐκεῖ, ὅπως καὶ ἂν ἦταν πρὶν, ὀλοκάθαρα καὶ λαμπερά. Καὶ γρήγορα σημαίνει φθηνά.

Καὶ ὑπάρχουν ἀκόμα καὶ ἄλλες μηχανές, ποὺ ῥουφᾶνε ἄλλους τόννους πορτοκάλια ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο ῥέουν ὀλοκάθαιοι, ἀποστειρωμένοι, συμπυκνωμένοι, διατηρήσιμοι χωρὶς χημικὲς οὐσίες, μὲ ὅλη τὴν πλούσια γεύσι τους χυμοί. Χυμοί, ποὺ ἂν τοὺς ἤξαιραν οἱ ἀρχαῖοι λεβέντες θεοί, ἀπὸ αὐτοὺς θά ἔβαζαν τὰ κορίτσια νὰ τοὺς κερνᾶνε.

Χυμοὶ ἀσφαλῶς ἐξαγωγίμοι, ἀλλὰ καὶ ποὺ θά κατέκλυζαν τὴν ἐσωτερικὴ ἀγορά, σαρώνοντας ὅλα αὐτὰ τὰ σάπια καὶ χρωματισμένα ὑγρά, ποὺ συνήθως τώρα φιγουράρουν γιὰ πορτοκαλάδες.

Καὶ ῥέουν ὄχι μόνον χυμοί, ἀλλὰ καὶ αἰθέρια ἔλαια καὶ ἄλλα ὑποπρόϊοντα.

Καὶ ἐδῶ πάλι, μαζικὴ, βιομηχανικὴ παραγωγή σημαίνει φθηνεῖα.

Καὶ τότε ἐκάμαμε τὴ σωτήρια ἀνακάλυψι, ὅτι δύο τέτοια μηχανικὰ συγκροτήματα, ἓνα ἐργοστάσιο συσκευασίας καὶ ἓνα χυμῶν ἀλληλοσυμπληρώνονται μὲ ἐκπληκτικὲς ἀποδόσεις. Γιατὶ εἶδαμε, ὅτι ἐκτὸς ἀπὸ ἄλλες σπουδαῖες οἰκονομίες, ποὺ μᾶς χαρίζει τὸ ἐργοστάσιο τυποποιήσεως καὶ συσκευασίας, εἶδαμε ὅτι μπορούμε ἀκόμα τὰ δεύτερα πορτοκάλια, ποὺ λόγῳ ἰδίως μεγέθους δὲν εἶναι ἐξαγωγίμα καὶ ἀπορρίπτονται ἀπὸ τὸ ἐργοστάσιο αὐτὸ καὶ δὲν εἶναι κατ' ἄλλον τρόπον ἀποδοτικά, μπορούμε νὰ τὰ ρίξωμε στὸ ἄλλο ἐργοστάσιο καὶ νὰ τὰ κάμωμε χυμούς.

Καὶ νὰ μᾶς μείνουν τὰ καλὰ πορτοκάλια καὶ γιὰ τὴν ἐξαγωγή καὶ τὸ ἐσωτερικὸ ἐμπόριο, χωρὶς τὸ κόστος αὐτῶν τῶν καλῶν νὰ βαρύνεται καταστροφικά—ὅπως ἐγίνετο ἕως τώρα—ἀπὸ τὰ δεύτερα.

Ἐτρίψαμε τὰ μάτια μας καὶ ἐκάναμε πολλὰς φορές τὶς προσθέσεις, μήπως πρόκειται περὶ λάθους, ὅταν διεπιστώσαμε, ὅτι μὲ τὸ κέντρον συ-

σκευασίας περιορίζεται τὸ κόστος τῶν πορτοκαλιῶν μας γιὰ ἐξαγωγή σὲ 76 δολλάρια κατὰ τόννον, παραδοτέον εἰς τὸ πλοῖον εἰς τὴν Πρέβεζαν, ἀκόμα δὲ περισσότερο, ἐὰν ἔχουμε καὶ τὸ ἐργοστάσιο χυμῶν καὶ ἀπαλλαγούμε ἀπὸ τὸ βάρος τῶν δευτέρων.

“Εὗς τώρα ἐμέναμεν ἀναυδοὶ κάθε φορὰ, πού ἀκούαμε, ὅτι οἱ Ἴσπανοὶ καὶ Ἱταλοὶ προσέφεραν σὲ τέτοιες διεθνεῖς τιμές.

“Ὡστε λοιπόν, μποροῦμε καὶ ἡμεῖς νὰ συναγωνισθοῦμε; Φαίνεται ὅτι αὐτοὶ οἱ κουτόφραγκοὶ εἶχαν ἐννοήσει γρηγορώτερα αὐτὰ τὰ ἀπλᾶ πράγματα. Περίεργο! Γιατὶ ξέρω καλά, ὅτι, ὅπως ἐδῶ καὶ μισὸ αἰῶνα, ἔτσι ἀκόμα καὶ τώρα διδασκόμεθα ἐμβριθῶς εἰς τὰ Γυμνάσιά μας, ὅτι ἐμεῖς οἱ “Ἕλληνες εἴμαστε περιούσιος λαός, πού πρωτόπλασεν ὁ Δημιουργὸς στὶς πρώτες ἡμέρες τῆς δημιουργίας, ὅταν ἀκόμα ἦταν ξεκούραστος καὶ κεφᾶτος.

Καὶ τὸ πρῶτο βῆμα τὸ κάμαμε πειὰ. Ἡ “Ενωσις Γεωργικῶν Συνεταιρισμῶν “Αρτης ἱδρυσεν ἤδη ἓνα κέντρον τυποποιήσεως καὶ συσκευασίας, πού ἤχισε νὰ ἐργάζεται. Αὐτὸ εἶναι πού μᾶς ἀνοίξε τὰ μάτια.

Μὰ χρειάζεται τὸ συμπλήρωμα: τὸ ἐργοστάσιο χυμῶν τῶν παραγωγῶν. Τῶν παραγωγῶν, τὸ δικό μας. Γιατὶ σ’ αὐτὸ μόνον θὰ ἔχουμε πλήρη ἀσφάλεια, ὅτι μποροῦμε νὰ ρίξουμε τὰ δευτέρα μὲ ἀπόδοσι ἱκανοποιητική, ὥστε νὰ μὴ βαρύνουν πειὰ τὸ κόστος τῶν καλῶν.

Καὶ εἴμαστε τόσο ὑπερήφανοι, ὥστε ν’ ἀπαιτοῦμε τὰ προϊόντα μας, νὰ ἐκμεταλλευώμεθα μόνον μας οἱ παραγωγοί.

Πρὸ ἡμερῶν ἓνας νοτιοαφρικανὸς ἡγέτης ἔλεγε σ’ ἓνα συνέδριο μαύρων: «70 χρόνια βρεταννικὴ κυριαρχία, βαρεθήκαμε ν’ ἀκούμε, ὅτι δὲν εἴμαστε ὥριμοι γι’ αὐτοκυβέρνηση, σὰν νὰ εἴμαστε μπανάνες!».

Μήπως ἡμεῖς εἴμαστε ἀκόμα ἀώριμα πορτοκάλια;

Γιατὶ οἱ μηχανές εἶναι ἐκεῖ καὶ ἄλλες θὰ γίνουν ὅπως δὴποτε. Ἀλλὰ τὰ πάντα κινεῖ μόνον ἡ ἀνθρώπινη ψυχὴ.

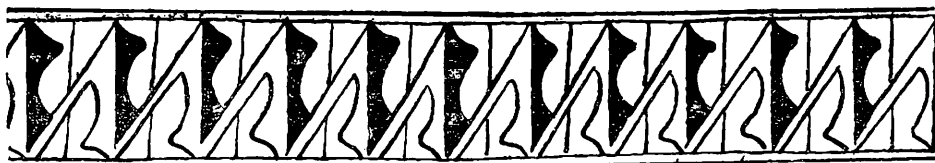
Καὶ στὴν προκειμένη περίπτωσι οἱ ἀνώτερης ὑφῆς δημιουργικὲς ψυχὲς πρέπει νὰ βρεθοῦν μέσα στοὺς συνεταιρισμοὺς τῶν παραγωγικῶν κέντρων τῆς περιφερείας μας καὶ στὴν “Ενωσιν “Αρτης. Γιατὶ ξεχάσαμε νὰ ποῦμε, ὅτι στὴν τιμὴ τῶν 76 καὶ κάτω δολλαρίων μποροῦν νὰ προσφέρουν μόνον οἱ συνεταιρισμοί, πού δὲν βαρύνονται μὲ ἐμπορικὸν κέρδος. Ἐὰν στὰ 75 αὐτὰ δολλάρια προσθέσωμε ἓνα ἐμπορικὸν κέρδος 15 ο)ο ὁ ἀνταγωνισμὸς στὴ διεθνῇ ἀγορᾷ εἶναι ἀδύνατος. Γι’ αὐτὸ οἱ ἐξαγωγεῖς φρούτων δὲν καταπιάνονται μὲ πορτοκάλια.

Ποιὰ ἀπροσμέτρητη οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ σημασία ἔχουν οἱ συνεταιρισμοί! Ἐχουν ὅλη τὴ δύναμη τοῦ κεφαλαίου, χωρὶς νὰ ὑπάρχουν κεφαλαιοῦχοι.

Καὶ εἶναι τὰ ἱερά, ὅπου λειτουργεῖται ὁ ἀφιλοκερδὴς μόχθος διὰ τὰ κοινά. Ἡ ἀνώτερης ἠθικῆς προσπάθεια γιὰ ὅλους τοὺς συνανθρώπους.

Ἀπὸ τοὺς Ἀρτινοὺς—ὑπαιθρο καὶ πόλι—πού ἐδημιουργήθη τὸ πορτοκαλένιο θαῦμα, θὰ ἀνακύψουν ἀσφαλῶς καὶ οἱ ἄξιες Διοικήσεις τῶν Συνεταιρισμῶν.

“Αρτα, Δεκέμβριος 1958.



ΕΓΓΡΑΦΑ ΕΚ ΤΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΤΟΥ ΥΠΟΠΡΟΞΕΝΕΙΟΥ
ΤΗΣ ΡΩΣΣΙΑΣ ΕΝ ΑΡΤΗ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑ-
ΣΤΑΣΙΝ ΤΟΥ ΡΑΔΟΒΥΖΙΟΥ ΤΟΥ 1867*

Π ρ ό ς

Τὸν Κύριον Α. Ἰὼην Πρόξενον τῆς Ρωσσίας ἐν Ἡπείρῳ

Εἰς Ἰωάννιννα

Ἄρτα τῇ 4 Ἰανουαρίου 1867 No 1

Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ εἰδοποιήσω τὴν Ὑμετέραν Ἐκλαμπρότητα ὅτι χθὲς ἀφίχθη ἐνταῦθα ὁ ἐν Πρεβέξῃ διαμένων Γάλλος Πρόξενος Σαμπουαζώ, καταλύσας εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ν. Ἀντωνοπούλου ἐκ διαταγῆς τοῦ Καϊμακάμη, ἐπισκεφθεὶς δὲ παρὰ τοῦ Καϊμακάμη ἔμειναν μόνοι τῶν ἐπὶ δύο ὥρας κλεισμένοι, φαίνεται ὅτι ὁ σκοπὸς τῆς ἐνταῦθα μεταβάσεώς του ἀποβλέπει τὸ ἐν Ἀγραφοῖς κίνημα, διὸ καὶ σήμερον μεταβαίνει εἰς Μπότζι τοῦ Ραδοβιζίου ἵνα ἐκ τοῦ πλησίον μάθῃ ἀκριβῶς τὰ τοῦ κινήματος τούτου συμβολεύσας δὲ τοὺς Ραδοβιζινοὺς νὰ μὴν ἐπαναστατήσωσι ὑποσχόμενος αὐτοῖς ὅσα θέλουσι καλὰ, δὲν εἶναι δὲ παράδοξον νὰ μεταβῇ καὶ εἰς Βραγκιανὰ πρὸς ἀντάμωσιν τῶν ἐπαναστατῶν καὶ ἅς ἴδωμεν τί ἀποτέλεσμα θὰ ἔχῃ τὸ ταξιδιὸν του τούτο. Ἐν τούτοις οἱ χριστιανοὶ δὲν βλέπουν διὰ καλοῦ ὄμματος τὴν ἀφίξιν ταύτην ἀποβλέπουσάν μόνον καὶ μόνον ἵνα συνδράμῃ τοὺς Τούρκους. Ἐπισκεφθεὶς καὶ ἐγώ, ὁ Κ. Σαμπουαζώ μοῦ εἶπεν ὅτι μεταβαίνει πρὸς τὸν σκοπὸν μόνον νὰ ἰδῇ τὰ πράγματα καὶ ἐκ τοῦ σύνεγγες καὶ δυνηθῇ νὰ γράψῃ ὅσον τὸ δυνατόν ἐν ἀκριβεῖα πρὸς τὴν Κυβέρνησιν του τὰ διαδραματιζόμενα ἐκεῖσε, κατὰ τὴν Κυριακὴν δὲ ἐπιστρέφει ἐνταῦθα καὶ ἀναχωρεῖ εἰς Πρέβεξαν. Πρὸ τριῶν δὲ ἡμερῶν ὁ ἴδιος μετέβη εἰς Καρβασαργᾶν ὅπως ἴδῃ φαίνεται τὰ πνεύματα καὶ τὰς ἐκεῖσε στρατιωτικὰς τῆς Ἑλλάδος δυνάμεις καὶ ὥς μοῦ ἔλεγεν εἶναι περὶ τοὺς 300 στρατιώτας μόνον ἔχοντες ἀξιόλογον Ἀρχηγὸν τὸν Κ. Σμέλενιτς ὃν καὶ ἐπεσκέφθη προσθέσας μοι ὅτι ἐκεῖ ἔμειθεν ὅτι τὸ ἐπαναστατικὸν αὐτὸ κίνημα δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὴν γέφυραν τοῦ Κοράκου ἀλλὰ εἰς ὅλα τὰ χωριά τῶν Ἀγραφῶν, ἤκουσε δὲ παρὰ τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ ἐπιτελείου τοῦ Σμέλενιτς πολλοὺς πικροὺς λόγους κατὰ τῆς πολιτικῆς τῆς Κυβερνήσεώς του. Ἐν τούτοις οἱ Ὀθωμανοὶ εὐχαριστήθησαν

* Ὁ κ. Ἰωάννης Ζαχαρὴς εἶχε τὴν καλωσύνην νὰ μᾶς παραδώσῃ δύο ἔγγραφα ἐκ τοῦ ἀρχείου τοῦ ὑποπροξενείου τῆς Ρωσσίας ἐν Ἀρτῇ σχετικὰ μὲ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1867 τῶν κατοίκων τῆς περιοχῆς Ραδοβυζίου κατὰ τῆς Τουρκικῆς Κυριαρχίας, τὰ ὁποῦ καὶ δημοσιεύομεν.

ἐπὶ τῇ μεταβίβσει τοῦ Κ. Σαμποτταζώ εἰς τὸ Ραδοβίτζι ἐλπίζοντες ὅτι διὰ τῆς παρουσίας των οἱ ἐπαναστάται θὰ διαλυθῶσιν, οἱ ὁποῖοι ὡς μανθάνω διατηροῦσι τὰς θέσεις των μὴ ἐλθόντες μετὰ τῶν Ὀθωμανῶν εἰς νέαν συμπλοκὴν, καθότι ὁ Καϊμακάμης τοῦ Στρατοῦ ἔγραψεν ἐνταῦθα ὅτι ἂν δὲν στείλωσιν ἕτερον τάγμα νὰ τὸ τοποθετήσῃ εἰς τὰ χωριὰ τὰ ὁποῖα κατέχει, δὲν δύναται νὰ ἐπιτεθῇ φοβοῦμενος ἀπὸ τοὺς Ραδοβίτζινοὺς, δι' ὃ καὶ σήμερον ἐξῆλθε τὸ ἐνταῦθα ῥεδίφι μὲ δύο ὄρφια πυροβόλα καὶ ἔρχεται σήμερον ἐκ Πρεβέζης ἓνα τάγμα σιαπιτιέδων ἵνα μείνῃ ἐνταῦθα, ἀφίνει δ' ὁ λόχος εἰς Σαλαχώραν, ἅπαντες δὲ οἱ μπασιαμποζοῦκοι καὶ χοντοντιέδες θὰ ἐξέλθωσι, καθότι νομίζουνσιν ὅτι θὰ ἐπαναστατήσωσιν ὅλοι οἱ Ραδοβίτζινοὶ καὶ λοιποὶ ἐπαρχιώται. Πρὸς μεταφορὰν ὅθεν τούτων ὄλων καὶ τῶν εἰς Σαλαχώραν ἐκφορτωθέντων ἀλεύρων καὶ πολεμοφοδίων ἐδίδετο νὰ ἀγγαρεύσωσιν 800 ἄλογα τὰ ὁποῖα ἄλλα μὲν θὰ μεταφερθῶσιν εἰς τὸ Ραντοβίτζι ἄλλα δὲ αὐτόσε, λαμβάνοντες μόνον καὶ μόνον 60 παρὰδες τὴν ὥραν δι' ἀγῶγι ὑπολογίζμειων τῶν Ἰωαννίνων εἰς 12 ὥρας καὶ τοῦ Ραντοβίτζιου εἰς 10, ἀλλ' οὔτε καὶ αὐτὸ πληρῶνόντες κικτικῶς ὡς καλῶς γινώσκετε. Μανθάνω ὅτι στέλλεται καὶ εἰς λόχος εἰς τὸ Μοναστήρι Καστοὶ τῆς Λάκκας, καθὼς ἔχουσι καὶ εἰς τὰ ἐνταῦθα τῆς Φανερωμένης καὶ Κάτω — Παναγιάς. Εἰς Πρέβεζαν ἔφεραν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως 6000 ὄπλα πρὸς ὀπλιτμὸν τῶν ἐντοπίων Τούρκων τῆς Ἠπείρου, ταῦτα λοιπὸν βλέποντες οἱ Χριστιανοὶ ἐνεργοῦμενα παρὰ τῆς Ὀθωμανικῆς Ἀρχῆς προαισθάνονται ὅτι τὰ πάντα θὰ ἐπιπέσωσι ἐπὶ τὰς κεφαλὰς των ἂν αἱ ξέναι Δυνάμεις δὲν ἐπιβλέψουσιν ἐπ' αὐτῆς, φοβούμενοι δὲ κονάκια ἀρπαγὰς καὶ ἀτιμώσεις, μετὰ περισσοτέρας ἀπελπισίας μὲ παρακαλοῦσι σήμερον ἵνα πρὸς τὸ παρὸν τοῦλάχιστον τοὺς ἐπιτρέψω τὴν ἐν τῷ Ὑποπροξενεῖῳ τοίτῳ προφύλαξιν τῶν καλλιτέρων πραγμάτων των ἂν ὅχι καὶ αὐτῶν τῶν ἰδίων, ἀλλ' ἐγὼ δυσκολεύομαι ἐσέτι νὰ τὸ ἀποφασίσω μέχρις οὗ ἐλθοποιήσω τὴν ὑμετέραν ἐκλαμπρότητα ἵνα εὐαρεστημένη μὲ καθοδηγήσῃ πῶς πρέπει νὰ φερθῶ κατὰ τὰς παρούσας δεινὰς περιστάσεις τὰς ὁποίας ὡς πολλὰκις ἀνέφερον εἰς τὸ Σεβαστὸν Προξενεῖον, δὲν προαισθάνεμαι καλὰς διὰ τοὺς Χριστιανούς τῆς Ἠπείρου, πρὸ πανιὸς δὲ τῆς ἐπαρχίας ταύτης, οὔσης ἐκτεθειμένης εἰς τὴν διάκρισιν φανατικοῦ Στρατοῦ.

Ἐ π ρ ὸ ς

**Ἐπὶ τὸν Κύριον Α.Ε. Ἰὸν Πρὸξενον τῆς Ρωσσίας ἐν Ἠπείρῳ
εἰς Ἰωάννιννα**

Ἄρτα 11 Ἰανουαρίου 1867 ΝΟ 3.

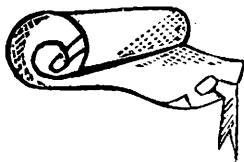
Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ εἰδοποιήσω τὴν ὑμετέραν ἐκλαμπρότητα τὰ κατὰ τὴν συνέντευξιν τοῦ κ. Γάλλου. Προξένου μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν οἱ ὁποῖοι κατ' ἀρχὰς μὲν ἐδίστασαν εἰς τὸ νὰ συνεντευχθῶσιν μετ' αὐτοῦ φοβοῦμενοι δόλον τιναν ἀφοῦ ὁμως ἐνεφανίσθη παρὰ τὴν γέφυραν ὁ κ. Σαμποταζώ καὶ ὕψωσε τὴν Γαλλικὴν σημαίαν ἔστρεξαν νὰ ἔλθωσιν εἰς ἀνταμωσίαν του λαβόντες τὸν λόγον τῆς τιμῆς του ἵνα μὴν εἶναι ἐκεῖ οὐδέις Ὀθωμανὸς τοῦθ' ὅπερ καὶ παρεδέχθη ὁ κ. Πρόξενος.

Μεταβάντες ὅθεν ὁ Σωτήρης Κουσφάκης, ὁ Καραοῖλης καὶ Ἀλεξανδρῆς συ

νοδευόμενοι μετὰ τινων ὀπλοφόρων ὁ κ. Σαμποναζὼ ἄρχισε νὰ τοὺς ἐρωτᾷ διατὶ ἐκκινήθησαν εἰς ἐπαναστασιν καὶ ἀπὸ ποίους ἔλαβον τοιαύτας συμβουλὰς, ἃν ὅλοι εἶναι ραγιᾶδες καὶ πόθεν διατηροῦνται. Εἰς ταῦτα ὁ Σωτήρης Κουσφάκης ἐκ μέ-
ρος ὅλων ἀπήντησεν ὡς ἑξῆς.

«Ἡμεῖς βαρυθέντες τὰ πολλὰ βάσανα τὰ ὁποῖα ἐπὶ τοσοῦτον ὑποφέρωμεν ἀποφασίσαμεν ἢ νὰ ἐλευθερωθῶμεν ἢ νὰ ἀποθάνωμεν, ὡς διὰ τῆς προκηρύξεώς μας ἐγνωστοποιήσαμεν καὶ εἰς τὰς δυνάμεις, ὅτι εἴμεθα ὅλοι ραγιᾶδες τοῦ ἄνω «Ραδοβιζίου» καὶ τοῦ ἐκεῖθεν τοῦ ποταμοῦ Ραδοβιζίου καὶ ὅτι διατηρούμεθα ἀπὸ συνδρομὰς τῶν ὁμογενῶν μας καὶ τῶν φιλελλήνων.» Εἰς ταῦτα ὁ κ. Πρόξενος προσέθεσεν ὅτι διατὶ αὐτοὶ μόνον ἡσθάνθησαν τὴν ἀνάγκην νὰ ἐπαναστατήσωσι καὶ ὅχι αἱ ἄλλαι ἐπαρχίαι καὶ ὅτι ἡ γνώμη του εἶναι ἐπειδὴ εἶναι μεμονωμένοι νὰ ἡσυχάσωσι καὶ ὅτι ἡ κυβέρνησις του θέλει ἐνεργῆσθαι ὅτι πρέπει παρὰ τῷ Σουλτάνῳ νὰ λάβωσι προνόμια πολλὰ καὶ ἀσυδοσίας καθότι δὲν εἶναι καιρὸς σήμερον διὰ τοιαῦτα κινήματα, ἐπειδὴ καὶ ἡ Τουρκία εἶναι ἰσχυρὰ καὶ ἡ Εὐρώπη δὲν τὰ νοσιμεύεται τὰ τοιαῦτα καὶ θὰ καταστραφῶσιν ἀδίκως. Εἰς ταῦτα ὁ Κουσφάκης ἀντέλεξεν ὅτι ἂν μέχοι τοῦδε ἐρήναμε μεμονωμένοι, τοῦτο δὲν μᾶς φοβίζει διόλου, διότι ἡμεῖς ἀπεφασίσαμεν ν' ἀποθάνωμεν παρὰ νὰ καταθέσωμεν πάλιν τὰ ὅπλα εἰς τοὺς τυράννους μας, ὡς μᾶς συμβουλευέτε καὶ ὅτι αἱ ὑποσχέσεις καὶ τὰ προνόμια τῆς Πόλης καὶ αἱ ἐπεμβάσεις τῶν Δυνάμεων δὲν μᾶς ἀπατῶσι πλέον πρόσφατον ἔχοντες παράδειγμα τὸ 18ῶ4, ὅτε καὶ ὁ Φουάτ Πασᾶς καὶ οἱ Πρόξενοι μᾶς ὑπεσχέθησαν πολλὰ καὶ οὐδὲν ἐξετέλεσε ἡ Τουρκία. Ἀφοῦ λοιπὸν ὁ κ. Πρόξενος εἶδεν ὅτι κατ' οὐδὲν ἡ παρουσία αὐτοῦ καὶ τῆς Σημαίας του κατόρθωσεν, ἀνεχώρησεν εἰς Μπότζι ἐπιπλήξας ὡς λέγουσι τὸν Διοικητὴν τοῦ Στρατοῦ διότι τοὺς ἀφῆκε ἐπὶ τόσας ἡμέρας ἀνενοχλήτους. Ὁ Χατζῆ Ἰμίμπεης τοῦ ἀπήντησεν ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ διαβῇ τὸν ποταμόν, ἀλλ' ὁ κ. Σαμποναζὼ τὸν ἐσυμβούλευσεν ὅτι πρέπει νὰ ἀπεράσῃ τὸν ποταμὸν ἀντὶ πάσης θυσίας καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Ἀννινὸν καὶ Κόπραϊναν ὅπου ἐπιβίβασθεις εἰς τὸ Ἀτιμόπλοϊον ἐπανεκάμψεν εἰς Πρέβεζαν, χωρὶς νὰ διέλθῃ ἐντεῦθεν. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι κατόπιν τῶν ἐπιπλήξεων τούτων τοῦ κ. Σαμποναζὼ ἀπεφασίσεν ὁ Χατζῆ Ἰμίμπεης ν' ἀπεράσῃ τὸν ποταμὸν μεταχειριζόμενος γεφύρας ἑξασκῶν τοὺς ὁποίους χθὲς ἀπέστειλλον εἰς Μπότζι ἐξελθόντος καὶ τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων ἀφηγθέντος Λιβᾶ Πασᾶ. Ὡς ἴδωμεν ὁποῖα ἔσεται ἡ ἔκβασις τῆς ἀποπείρας ταύτης τοῦ Ὁθωμανικοῦ Στρατοῦ πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ὁποίου λέγεται, ὅτι θὰ μεταβῇ καὶ ἕτερον τάγμα ἐκ τῶν ἐνταῦθα, ἐρχομένου ἑτέρου ἐκ τῶν ἐν Πρεβέζῃ δι' ἐδῶ. Ὅτι ἄλλο μάθω θέλω ἀμέσως τὸ γνωστοποιήσῃ πρὸς τὴν Ὑμετέραν ἐκλαμπρότητα καὶ ὑποσημειοῦμαι μὲ Σέβας βαθύτατον.

Συνεχίζεται





ΒΑΣ ΜΑΤΟΥ

ΤΑΜΑΡ

ΣΤΗ ΡΥΘΜ ΒΑΜΒΕΡΓΕΡ

Ἦρθα νὰ σέ δῶ καὶ γνωριστήκαμε
καὶ σμίξαν οἱ ψυχές μας,
Ταμάρ,
Τὰ χρώματα μέ φλόγισαν κι' εἶδα,
μέσ' ἀπ' αὐτὰ τὸ πνεῦμα σου,
κι' ἡσύχασα.
Τὸ βλέμα σου μέ κύτταξε καὶ ρώτησα
κι' ἀνοίξανε τὰ χεῖλη σου,
καὶ μίλησαν.
Ὁ κόσμος τῶν χρωμάτων, ἡ ψυχὴ σου,
κοματιασμένη καὶ συντεμένη,
τὴν εἶδα ὁμορφῇ.
Τὰ κόκκινα τὰ χεῖλη σου καὶ τὰ φκιαγμένα σου
μαλλιά κι' ὁ παιδικὸς λαιμὸς σου,
ἀγγίζουν τὸν ἀντρισμό,
Ταμάρ,
Στὸ ἔτοιμο χαμόγελο, γλυκὸς ἀγέρας
τῆς Πατρίδος σου, στὸν τόπο μου,
ἦρθε καὶ πέρασε.
Μέσα στὴν ἔρημο φαντάστηκα τὸν σπόρο,
πρὸ σέ γέννησε, ἡ μάνα γῆ,
τὰ χέρια τοῦ ζωγράφου.
Ὅταν ὁ πόνος σέ μεγάλωσε, ἔκρυσες
μέσα σου τὴ θλίψη, μέ τῶνομά σου,
μέ τὴν χαρά.
Τὸ πάθος πρὸ σάγκάλιασε, σὰν φῶς, γίνηκε
πράσινο στὶς κόκκινες φωτιές,
στὸ πρόσωπό σου.
Ξένες ἀγάπες νὰ μὴν σάγγιζουने
νὰ μὴν δεχτεῖς ἄλλην ἀγάπην.
Ταμάρ,
Θάρθοῦνε νὰ σέ πάρωνε, νὰ μὴν δεχτεῖς,
νὰ σάποθέσουν σάλλη Πατρίδα,
ἀπ' τὴν δική σου.
Ἦρθα νὰ σέ δῶ κι' ἀγαπηθήκαμε,
καὶ μοῦ μίλησες κρυφά,
τί εἶσαι.



Η ΑΦΙΕΙΣ ΚΑΙ ΕΝΘΡΟΝΙΣΙΣ ΤΟΥ ΑΡΤΗΣ ΙΓΝΑΤΙΟΥ

Τὴν 7ην Δεκεμβρίου 1958 ἐγένετο ἡ τελετὴ τῆς ὑποδοχῆς καὶ ἐνθρονίσεως τοῦ Νέου Μητροπολίτου Ἄρτης κ. Ἰγνατίου Τσίγκρη. Τὸν νέον Μητροπολίτην ὑπεδέχθησαν εἰς τὴν εἴσοδον τῆς πόλεως μας ἅπαναι αἱ ἄρχαι, αἱ ὀργανώσεις, τὰ Σχολεῖα, ἡ Φιλαρμονικὴ τοῦ Σκουφᾶ καὶ ὁλόκληρος ὁ πληθυσμὸς τῆς πόλεως καὶ τῶν περιχώρων. Ἡ τελετὴ τῆς ἐνθρονίσεως ἐγένετο εἰς τὸν Ἱερὸν Ναὸν Ἀγίου Γεωργίου μετὰ πάσης ἐπισημότητος. Κατὰ τὴν τελετὴν τῆς ἐνθρονίσεως παρέστησαν καὶ οἱ συνοδεύσαντες αὐτὸν Μητροπολίται Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος, Ἡλείας, ὁ πρῶν Ἄρτης καὶ ἥδη Ἰωαννίνων Σεραφεῖμ καὶ ὁ Τοποτηρὴ τῆς Ἀοτῆς Στυλιανός. Εἰς τὸν νέον μας Μητροπολίτην τὸ περιοδικὸν μας εὐχεται μακρομέρευσιν καὶ εὐόδωσιν τῶν σκοπῶν του, ὥστε κατὰ τὸ τέρμα τῆς ζωῆς νὰ συγκαταλέγῃται μετὰ τῶν Ἱεραρχῶν ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἐλάμπρυναν τὸν Μητροπολιτικὸν θρόνον τῆς Ἀρτῆς.

ΤΡΙΑΚΟΝΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΖΩΗΣ

Στὸν τόπο μας ἀπὸ τριάκοντα χρόνια ἀσχολεῖται μὲ τὴν δημοσιογραφίαν ὁ πρῶτος πολίτης τῆς πόλεώς μας κ. Ἰωάννης Παπαβασιλείου. Μιὰ ζωὴ, μιὰ ἱστορία, ἕνας ἄθλος μοροῦμε νὰ ποῦμε, γιατί ἡ ἐκδοικὴ καὶ διατήρησις μιᾶς ἐφημερίδος σὲ μιὰ μικρὴ ἐπαρχιακὴ πόλιν, σὰν τὴν Ἄρτα, δὲν εἶναι παρὰ ἕνας πραγματικὸς ἄθλος καὶ μιὰ συνεχὴς προσπάθεια εἰς τὸ πνευματικὸν ἀνθρώπου, πού πιστεῖται στὴ δημοσιογραφία. Ἰδεολόγος καὶ μαχητὴς τῶν δημοσιογραφικῶν ἰδεωδῶν ὑπῆρξε καὶ ὅλον τὸ διάστημα τῆς δημοσιογρα-

φίας του ὁ κ. Ἰωάν. Παπαβασιλείου. Πάντοτε μὲ θάρρος καὶ ἀνιδιοτελῆς, ἀπὸ τῶν στηλῶν τῆς ἐφημερίδος του ὑπεστήριξε τὰ δίκαια τῆς πόλεως καὶ τῶν συμπολιτῶν του. Εἰς τὸν πρῶτον καὶ ἄριστον ἀγωνιστὴν καὶ δημοσιογράφον τῆς πόλεώς μας τὸ περιοδικὸν μας εὐχεται νὰ ἐορτάσῃ καὶ 50 χρόνια δημοσιογραφικῆς του ζωῆς καὶ νὰ συνεχίσῃ τοῖς εὐγενεῖς ἀγῶνες του, διὰ τὸ καλὸν καὶ τὴν πνευματικὴν πρόοδον τῆς πόλεώς μας.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΠΑΦΩΤΙΟΥ

Ἡ κοινωνία τῆς Ἀρτῆς μὲ πολλὴ θλίψη ἐπληροφορήθη τὸ θάνατον τοῦ Ζωγράφου—Καθηγητῆ τῶν Τεχνικῶν Κώστα Παπαφωτίου, ἐπισυμβύνα στὴν Ἀθήναν τὸν Ὀκτώβριον. Ὁ Σύλλογος «Σκουφᾶς», τοῦ ὁποίου παλαιότερα ὑπῆρξε Πρόεδρος, καὶ τὸ περιοδικὸν μας, πού ὑπῆρξε καλλιτεχνικὸς συνεργάτης του, αἰσθάνθησαν μὲ τὸ θάνατό του βαθεῖα συγκίνηση. Ὁ Κώστας Παπαφωτίου γεννήθηκε στὸ Θεσπρωτικόν, παρηκολούθησε μαθήματα στὴ Σχολὴ Καλῶν Τεχνῶν καὶ πολὺ καιρὸ παρέμεινε στὰ Μοναστήρια τῆς Ἀγίου Ὁρους, σπουδάζοντας τὴ Βυζαντινὴν ἀγιογραφίαν. Ἐγκαταστάθηκε στὴν Ἄρτα τὸ 1920 καὶ ἐργάσθηκε ὡς ἀγιογράφος. Διορίζεται Καθηγητὴς τῶν Τεχνικῶν στὰ Γυμνάσια Πρεβέζης καὶ Ἀρτῆς, ἀπὸ ὅπου καὶ πῆρε σύνταξιν πρὸ ὀλίγων ἐτῶν. Ἐκτὸς τῶν πολλῶν ἀγιογραφικῶν, πού κοσμοῦν πολλὰς ἐκκλησίας τῆς περιοχῆς μας ὁ Κώστας Παπαφωτίου ἔκαμε ἀτομικὴ ἐκθεσὴ Ζωγραφικῆς στὸ Ζάππειον Μέγαρον τὸ 1952. Στὴν Ἄρτα ἔλαβε μέρος σὲ δύο ἐκθέσεις μὲ ἐρασιτέχνες. Δημοσίευσε κατὰ καιροὺς μελέτες καὶ ἄρθρα καλλιτεχνικοῦ ἐνδιαφέροντος σὲ ἐφημερίδας Ἀθηναϊκῆς, τοπικῆς καὶ σὲ πολλὰ περιοδικὰ. Ἡ σορὸς τοῦ ἀειμνήστου Καθηγητοῦ διεκονίσθη καὶ ἐνεταφιάσθη εἰς τὴν ἰδιαιτέραν του πατρίδα.

ΕΙΚΟΣΙ ΧΡΟΝΙΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΖΩΗΣ ΤΟΥ ΜΙΧΑΛΗ ΠΕΡΑΝΘΗ

‘Ο Σύλλογος «Σκουφᾶς» τὸ ἐρχόμε νο Πάσχα θὰ ὀργανώσει πνευματικὴν ἑορτὴν, διὰ νὰ τιμῇ τὸ ἐκλεκτὸν τέκνον τῆς Ἑρμῆς καὶ διακεκριμένον λογοτέχνην κ. Μιχάλην Περάνθη, ὁ ὁποῖος συνεπλήρωσε τὰ εἴκοσι χρόνια τῆς λογοτεχνικῆς του ζωῆς. Εἰς τὴν ἑορτὴν θὰ παρευρεθοῦν διὰ νὰ τιμήσουν τὸν κ. Μιχάλην Περάνθη πολλοὶ ἐκλεκτοὶ λόγοι, οἱ ὁποῖοι θὰ ἀφίχθουν ἐκ τῆς πρωτευούσης εἰς τὴν πόλιν μας διὰ τὸν σκοπὸν αὐτόν.

Η ΔΙΑΛΕΞΙΣ ΤΟΥ κ. Β. ΤΟΓΙΑ

‘Ο Σύλλογος «Σκουφᾶς» εἰς πρῶ- την πνευματικὴν του ἐκδήλωσιν τῆς χειμερινῆς περιόδου ὠργάνωσε τὴν δι- ἄλεξιν τοῦ Γυμνασιάρχου τοῦ Γυμνα- σίου θηλέων κ. Β. Τόγια, ἥτις ἐδόθη εἰς τὸ Κινηματοθέατρον «Ὀρφεὺς» τὴν 23 καὶ 30 Νοεμβρίου 1958, μὲ θέμα: «Ὁ Φάουστ τοῦ Γκαίτε».

‘Ο κ. Τόγιας, γνωστὸς μεταξὺ τοῦ πνευματικοῦ κοινοῦ τῆς Ἑρμῆς καὶ ἁ- πό ἄλλας ἐπιτυχεῖς διαλέξεις του, ἀ- πεδείχθη βαθὺς γνώστης τῆς φιλοσο- φίας τοῦ Γκαίτε καὶ διεξήλθε τὸ θέ- μα του μὲ σαφήνειαν, γοητείαν καὶ γλαφυρότητα. Ἐπέτυχε νὰ συγκρατή- σῃ ἀδιάπτωτον τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ κοι- νοῦ καὶ νὰ ἐκλαίκευσῃ τὸ θέμα, ὥστε νὰ καταστήῃ κατανοητὸν ἀπὸ πάντας τὸ μεγαλουργημα τοῦ ποιητοῦ τῆς Βαί- μάρας.

Καὶ κατὰ τὰς δύο Κυριακάς, γοητευ- θεὶς ἀπὸ τὸν ἄριστον ἀγορητὴν, παρη- κολούθησε τὴν διάλεξιν τοῦ κ. Τόγια ὅλος ὁ πνευματικὸς κόσμος τῆς Ἑρ- μῆς καὶ αἱ Ἀρχαὶ τῆς πόλεώς μας.

ΤΑ ΑΡΤΙΝΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

‘Ο νεοῖδρουθὺς Σύλλογος «Ἀρτινὰ Γράμματα» ἔκαμε τὴν ἐμφάνισίν του εἰς τὴν πόλιν μας μὲ δύο διαλέξεις. Τὴν πρῶ- την διάλεξιν ἔδωκεν ὁ Ἱστοριοφιλόσο- φος Μαρξιστῆς κ. Γιάννης Κορδάτος μὲ θέμα «Ἀναδρομὴ εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἀμβρακίας καὶ Ἑρμῆς». Τὴν διάλεξιν

τοῦ κ. Κορδάτου παρηκολούθησε, λόγῳ τοῦ ἐξαιρετικοῦ ἐνδιαφέροντος ὅπερ πα- ρουσίαζε τὸ θέμα του, ὅλος ὁ πνευματι- κὸς κόσμος τῆς πόλεώς μας. Τὴν δευτέ- ραν διάλεξιν ἔδωκεν ὁ Γυμνασιάρχης τοῦ Α΄ Γυμνασίου Ἀρρένων κ. Στέφανος Παπλᾶς, μὲ θέμα: «Ὁ ἰδιωτικὸς καὶ δη- μόσιος βίος τοῦ Ἰωάννου Κωλέττη». Ἡ ἀνάλυσις τοῦ θέματος ὑπὸ τοῦ κ. Παπλᾶ ὑπῆρξε λίαν ἐνδιαφέρουσα, διότι δι’ αὐ- τῆς ἤλθον εἰς φῶς ἄγνωστοι σελίδες τῆς ἱστορίας μας. Τὸ περιοδικόν μας εὐχεται εἰς τὸν νεοῖδρουθέντα Σύλλογον, ἵνα πα- ράλληλα πρὸς τὸν «Σκουφᾶν», συντελέ- σῃ καὶ αὐτὸς εἰς τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυ- ξιν τοῦ κοινοῦ τῆς πόλεώς μας.

ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΔΙΑΚΡΙΣΙΣ ΕΙΣ ΗΠΕΙΡΩΤΑΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΑΣ

Ἡ ἐπιτροπὴ Κρατικῶν Βραβείων ὑπέ- βαλε εἰς τὸν Γενικὸν Γραμματέα τοῦ Ὑπουρ- γείου Παιδείας τὴν ἀπόφασίν της, διὰ τὴν βεβαίωση τῶν καλυτέρων λογοτεχνικῶν ἔργων, ποὺ ἐξεδόθησαν κατὰ τὸ 1957. Με- ταξὺ τῶν βραβευθέντων ἔργων διὰ τὴν μυ- θιστορηματικὴν βιογραφίαν, περιλαμβά- νονται καὶ τὰ ἔργα τῶν Ἡπειρωτῶν Λογο- τεχνῶν «Σουλῶτες» τοῦ Περάνθη καὶ «Ὁ Ρήγας» τοῦ Α. Βρανούση.

Ο ΣΥΛΛΟΓΟΣ «ΣΚΟΥΦΑΣ», ΕΥΧΑΡΙΣΤΕΙ

Τὸ Διοικ. Συμβούλιον τοῦ «Σκουφᾶ» εὐχαριστεῖ τὸν Δημ. Χέλμιν, Διοικη- τὴν τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς, διὰ τὴν διάθεσιν 5.000 δραχ. διὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Τουριστικοῦ Ὁδηγοῦ τῆς Ἑρμῆς. Ἐπίσης τὸν κ. Πέτρον Γαρουφαλῖαν, Βουλευτὴν, ὁ ὁποῖος γιὰ τὸν ἴδιον σκο- πὸ τοῦ Συλλόγου διέθεσε 2.000 δραχ.

Ἐπίσης εὐχαριστοῦμεν καὶ ὅσους ἀπὸ τοὺς συμπολίτας μας εἰσέφεραν μέχρι σήμερα χρηματικὰ ποσά, διὰ τὴν συγκέντρωσιν τοῦ ποσοῦ ποὺ θὰ ἀπαιτηθῇ διὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Τουριστι- κοῦ Ὁδηγοῦ. Παρακαλοῦμε δὲ ὅσους ἐκ τῶν συμπολιτῶν μας δὲν ἀπήντη- σαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν μας, νὰ μᾶς βο- ηθήσουν, ὥστε συντόμως νὰ πραγμα- τοποιηθῇ ἡ ἔκδοσις τοῦ Ὁδηγοῦ.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ

Τῇ δεύτερῃ ἡμέρᾳ τῶν Χριστουγένων στὸ Α'. Δημοτικὸ Σχολεῖο θὰ γίνονιν τὰ ἐγκαίνια τῆς Ἐκθέσεως τοῦ Ἑρασιτέχνη Ζωγράφου Γιάννη Βαγενά. Ὁ ἐκλεκτὸς ἐρασιτέχνης θὰ παρουσιάσῃ περὶ τοῦς 80 πίνακες. Ἀκουρέλλες, κραγιόνια, μελάνες καὶ μερικά πιάτα.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

—Ἐπὶ τοῦ Νομάρχου Ἀρτῆς κ. Τζόβα συνεστήθη Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ διὰ τὴν ὀργάνωσιν μαθητικῶν συσσιτίων διὰ τοῦς 3000 μαθητὰς τῆς περιοχῆς Ραδοβυζίων, ἥτις ὡς γνωστὸν εἶναι ἡ πτωχοτέρα περιοχή τῆς Ἑλλάδος. Διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῶν συσσιτίων ὁ κ. Νομάρχης ἐζήτησε τὴν οἰκονομικὴν συνδρομὴν τῶν εὐπόρων συμπολιτῶν μας καὶ τοῦ Κράτους.

—Μετά πάσης ἐπισημότητος τὴν 4ην Δεκεμβρίου ἐγένετο εἰς τὸ Στρατόπεδον τῆς Ἀρτῆς ἡ ἑορτὴ τῆς Ἀγίας Βαρβάρας, προστάτιδος τοῦ πυροβολικοῦ.

—Ἐπὶ τοῦ Ἀρχιτέκτονος Μηχανικοῦ κ. Κώστα Γεωργιάδου ὑπεβλήθησαν εἰς τὸν Δήμον Ἀρταίων τὰ ἐκπονηθέντα σχέδια τῆς νέας Κεντρικῆς πλατείας τῆς πόλεως μας. Τὰ σχέδια περιλαμβάνουν: 1) κάτοψιν τῆς πλατείας καὶ τομὴν κατὰ μῆκος μετὰ λεπτομερειῶν, λιθίνων κρασπέδων. 2) Σχέδια ὑπογείων Δημοτικῶν Ἀποχωρητηρίων καὶ 3) λεπτομερὴ σχέδια συντριβανιοῦ βυζαντινοῦ ρυθμοῦ. Κατὰ τὰ σχέδια ἡ πλατεία προβλέπεται νὰ εἶναι περιπάτου καὶ ψυχαγωγίας, μὲ χώρον ἐλεύθερον, μὲ ἀναβρυτήριον καὶ δένδροφύτευσιν.

—Ἐνώπιον τοῦ κ. Προέδρου Πρωτοδικῶν Ἀρτῆς συνεζητήθη ἡ αἴτησις καθορισμοῦ τιμῆς μονάδος ἀποξημιώσεως διὰ τὰ οἰκόπεδα, ἅτινα ἀπαλλοτριῶνται, ὥστε νὰ διευρυνθῇ καὶ εὐθυγραμμισθῇ ἡ πρὸς τὸ Ἐθνικὸν Στάδιον Ἀρτῆς Δημοτικὴ δὸδος.

—Καὶ ἀνακοίνωσιν τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως τοῦ Ἑλληνικοῦ Ὁργανισμοῦ Τουρισμοῦ ἐνεκρίθησαν αἱ μελέται διὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ Τουριστικοῦ Ξενοδοχείου Ἀρτῆς. Ἡ δαπάνη διὰ τὴν ἀνέγερσιν θὰ ἀνέλθῃ εἰς 5.500.000 δραχ., τὸ δὲ Ξενοδοχεῖον θὰ εἶναι δυνάμει 42 κλινῶν.

—Ἀπὸ τῆς 2ας Μαρτίου 1959 θὰ δορμολογηθῇ τὸ μετασκευασθὲν εἰς Φέρρυ—Μπώτ ἀτμόπλοιον «Ἀδρίας», ὑπηρεσιακῆς ταχύτητος 19 μιλίων. Τοῦτο θὰ ἔκτελῃ συγκοινωνίαν Ἑλλάδος—Ἰταλίας, με προσέγγισιν εἰς Πρέβεζαν καὶ Κέρκυραν. Τὸ Φέρρυ—Μπώτ ἐκτὸς τῶν ἐπιβατῶν θὰ παραλαμβάνῃ 30 ἐπιβατικὰ αὐτοκίνητα καὶ 4 πούλμαν.

—Ὁ Θίασος τῆς Σμαρούλας Γιούλη κατὰ τὸ τρίτον δεκάημερον Νοεμβρίου ἐ.ἔ. ἔδωκε σειράν παραστάσεων εἰς τὸ Κινηματοθέατρον «Ὑφεύς».

—Κατὰ τὴν δευτέραν διὰλεξιν τοῦ κ. Τόγια ὁ Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου «Σκουφᾶς» κ. Κοτσαρίδης ὠμίλησεν ὑπὲρ τῆς ἀνεγέρσεως καὶ ἰδρύσεως τοῦ τρίτου Πανεπιστημίου εἰς τὰ Ἰωάννινα, συνέστησε δὲ ὅπως ὅλα τὰ σωματεῖα τῆς Ἀρτῆς ἀπευθύνουν τηλεγραφήματα πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, ὅπως τὸ Γ! Πανεπιστήμιον ἴδρυσθῇ εἰς τὴν πρώτην πόλιν τῆς Ἠπείρου, τὰ Ἰωάννινα, ὥστε νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ ἴδρυσίς τούτου εἰς τὴν Πρωτεύουσιν τῆς Ἠπείρου.

—Ὁ πρῶτος χορὸς τῆς χειμερινῆς περιόδου ἐδόθη εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Κινηματοθέατρον «Πάλλας» ὑπὸ τοῦ Σώματος Ἑλληνίδων Ὁδηγῶν Ἀρτῆς.

—Τὴν 6ην Δεκεμβρίου ἐ.ἔ. ἐδόθη εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Κινηματοθέατρον «Πάλλας» ὁ ἐτήσιος χορὸς τοῦ «Παναμβρακικοῦ» Ἀθλητικοῦ ὁμίλου Ἀρτῆς.

Βιβλία ποὺ λάβαμε, ἀλληλογραφία, εἰς τὸ ἐπόμενον τεύχος.

Κυκλοφορεῖ

Δ. ΚΟΚΚΙΝΟΥ

ΧΩΡΙΣ ΕΞΩΦΥΛΛΑ

(8 Πρωτότυπα Αιτητήματα σὲ πρῶτο πρόσωπο)

Ἰάννινα 1959